

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kostomlaty nad Labem v 1. polovině 20. století

Kostomlaty nad Labem in the first half of the 20th century

Lada Somrová

Vedoucí práce: PhDr. Petr Koura, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk a Dějepis se zaměřením na vzdělávání

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Kostomlaty nad Labem v 1. polovině 20. století vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 11. července 2017

.....

Lada Somrová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce PhDr. Petru Kourovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce a podnětné připomínky.

ANOTACE

Tato bakalářská práce popisuje dějiny obce Kostomlaty nad Labem v první polovině 20. století, přičemž časové období je ukončeno rokem 1945. V úvodní části je stručně popsána historie obce do počátku 20. století. V jednotlivých kapitolách je s použitím dostupných pramenů zaznamenán život v obci, reakce na velké dějiny a její postupné rozšiřování a modernizace. V závěru jsou zhodnoceny zjištěné poznatky. Práce propojuje skutečnosti získané z archivní pramenů a sekundární literatury.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kostomlaty nad Labem, 20. století, vesnice, první světová válka, Československá republika, druhá světová válka

ANNOTATION

This bachelor thesis describes the history of the village of Kostomlaty nad Labem in the first half of the 20th century, with the time period ending in 1945. In the introductory part is briefly described the history of the village till the beginning of the 20th century. In individual chapters, using the available sources, life in the village, the reaction to great history and its gradual expansion and modernization are recorded. In conclusion, the findings are evaluated. The work connects the facts obtained from archival sources and secondary literature.

KEYWORDS

Kostomlaty nad Labem, 20th century, village, World War I, Czechoslovak Republic, World War II

Obsah

1	Úvod	6
2	Prameny, literatura a metodika	8
3	Stručná historie obce do počátku 20. století	10
4	Vstup do nového „lepšího“ století	14
4.1	Rozšiřování obce	17
5	První světová válka	19
5.1	První roky války	19
5.2	Vlastenecká válečná sbírka kovů v Kostomlatech	23
5.3	Poslední měsíce Velké války	24
5.4	Legionáři	27
6	Samostatná Československá republika	33
6.1	První roky v nové republice	33
6.2	Elektrifikace obce	41
6.3	Období krize	43
6.4	Blíží se válka	49
7	Po Mnichovu a druhá světová válka	53
7.1	Protektorát Čechy a Morava	54
7.2	Bohumil Hrabal jako výpravčí	57
7.3	Oběti druhé světové války	58
7.4	Školství a kulturní život za Protektorátu Čechy a Morava	59
8	Poválečné měsíce 1945	62
9	Závěr	64
10	Seznam použitých informačních zdrojů	66
11	Použité zkratky	73
12	Seznam příloh	74

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá historií 1. poloviny 20. století obce Kostomlaty nad Labem, která podle současného administrativního členění České republiky náleží ke Středočeskému kraji. Okolí obce je rovinné s úrodnými lány polí, které od řeky Labe odděluje pás lužních lesů. V době, které se věnuji, spravovalo obecní zastupitelstvo pouze Kostomlaty, okolní obce ležící do dvou kilometrů Hronětice, Lány a Rozkoš měly vlastní samosprávu. Avšak farní kostel sv. Bartoloměje měl širší působnost, jakožto jediný farní kostel na přímé trase Nymburk – Lysá nad Labem, a tudíž byl hlavním centrem pro konání všech sedmi katolických svátostí pro věřící z okolí obce Kostomlaty. Název Kostomlaty nad Labem byl úředně potvrzen v roce 1960, kdy zároveň došlo ke sloučení obce Kostomlaty a Lány. Přidání formule „nad Labem“ zastupitelstvo zdůvodnilo odlišením od Kostomlat pod Řípem a Kostomlat pod Milešovkou.¹ Pověštinu historie obce zněl název pouze Kostomlaty, kromě období mezi lety 1880 až 1890, kdy byla obec nazývána Velké Kostomlaty.²

V Kostomlatech jsem absolvovala základní školu, kde se za mých žákovských let příliš nemluvalo o událostech dob minulých souvisejících s naší obcí či regionem. V jakém stavu je výuka dějepisu na Základní škole Kostomlaty nad Labem dnes, nevím. Jako žačce se mi dostalo pouze několik informací, a to o první zmínce o obci z roku 1223, hrobu první české lékařky Bohuslavy Keckové na místním hřbitově a o působení spisovatele Bohumila Hrabala jako výpravčího na místním nádraží. Žádná zmínka o kostomlatských mužích bojujících na bojištích první světové války či jak místní obyvatelstvo slavilo významné události.

Cílem práce je podat ucelenější pohled na události v obci v kontextu velkých dějin celorepublikových, respektive celosvětových v období 1. poloviny 20. století. Po dlouhou dobu bylo cílem mé bakalářské práce zpracovat historii Kostomlat v rámci celého 20. století, ale po prozkoumání dostupných pramenů a literatury jsem se rozhodla pro podrobnější zpracování pouze 1. poloviny minulého století, jež ukončím květnem 1945. V pramenech a literatuře mně dostupné jsem neobjevila

---

¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 1, Zápisy ze schůzí pléna MNV, 1945–1964, f. 11.

² RŮŽKOVÁ, Jiřina a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 II. díl*. Praha: Český statistický úřad, 2006, s. 242.

kompletnější zpracování obecních událostí ve 20. století. Lze nalézt literaturu k historii hradu Mydlovar, který se nachází v blízkém okolí obce při řece Labi, dále historii obce do počátku 20. století v knize „*Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (1/2)*“, kterou editoval Karel Kožíšek, nebo velmi stručný popis obce až do současnosti podávaný brožurou vydanou při příležitosti 790 let od první písemné zmínky o obci „*790 let Kostomlaty nad Labem 1223–2013*“.

Pro lepší přehlednost je práce členěna povětšinou chronologicky a názvy kapitol odkazují k širším dějinným událostem. Nejdříve stručně popíši historii obce do počátku 20. století a v následujících kapitolách se zaměřím na základě dostupných pramenů a literatury na události, které prožívali kostomlatští během svého života v první polovině 20. století.

2 Prameny, literatura a metodika

Základní prameny, které jsem využila pro tvorbu textu bakalářské práce, obsahoval fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, který je uložený ve Státním okresním archivu Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem. Ve velké míře jsem čerpala ze zápisů schůzí obecního zastupitelstva a obecních kronik, které pokrývají období od počátku 20. století do 40. let 20. století. Další fond, který jsem využila, byl fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, který obsahoval mimo jiné i kroniku a koncept kroniky pokrývající události z druhé světové války. V psaní obecní kroniky byla mezi lety 1939 až 1945 učiněna přestávka, protože podle nařízení ministerstva školství a národní osvěty z října 1940 bylo nutno odevzdat všechny obecní kroniky do konce listopadu 1940 na okresní úřad, odkud byly poslány do zemského archivu v Praze, kde zůstaly až do konce druhé světové války.³ Zápisy byly zpětně dopsány do kroniky v roce 1948 novým kronikářem Antonínem Černým. Kronikář získal několik zápisů za rok 1939 od místní učitelky Miloslavy Zdeňkové a další útržky od učitele Jaroslava Baiera, které se týkaly května 1945. Do zápisů z válečných let se promítlo komunistické přesvědčení kronikáře a také několika letý odstup od zapisovaných událostí. Státní okresní archiv Nymburk obsahuje další fondy týkající obce Kostomlaty nad Labem, ale většina fondů, až na dva výše zmíněné, není dosud inventarizovaná, a tudíž nepřístupná veřejnosti. Mezi nepřístupné dokumenty patří například fond Obecné školy Kostomlaty nad Labem (1806–1945) či Četnické stanice Kostomlaty nad Labem (1933–1945).

V držení mé rodiny jsou tři sešity od Františka Mrňavého, obuvníka z Lán, který žil v letech 1856 až 1919. Ve svých sešitech zaznamenal nejen své roční účetnictví a rodinné poměry, ale i události ze světa a blízkého okolí obce. Zápisy začal psát v roce 1895. Zapisoval události současné a minulé, přibližně z 70. a 80. let 19. století. Poslední zápisy jsou z roku 1918. Sešity nesou označení I., II. a IV. Sešit s číslem III. se pravděpodobně ztratil, podle úvodu v sešitě IV. obsahoval zápisky Františka Mrňavého z období 1. světové války. Bylo by určitě velmi zajímavé zjistit, jak se díval na události války, ve které se mu zemřel syn již roku 1914.

---

³ ŠMILAUEROVÁ, Eva a Bohumil TUZAR. *Kroniky a kronikářství v okrese Nymburk*. In: Středočeský sborník historický 28–29, 2002–2003. Praha 2005, s. 141–185.

Jako spojnicí mezi obecními událostmi a celorepublikovými jsem využila sekundární literaturu pojednávající o dějinách republiky v širším kontextu. Zde vyjmenuju pouze několik příkladů. Svazky edice od nakladatelství Paseka „*Velké dějiny země Koruny české*“ či třídílné dílo od Zdeňka Kárníka „*České země v éře první republiky (1918-1938)*“.

V minulosti Kostomlaty neměly vlastní periodikum, to současné vychází od 90. let 20. století. V regionu Nymburk a Poděbrady vycházelo více druhů, ale zmínky o obci byli jen velmi sporadické.

Z internetových zdrojů jsem nejvíce využívala stránky Vojenského ústředního archivu (VÚA), na jehož stránka je dostupná databáze vojenského historického archivu (VHA). Mnoho mužů pocházejících či žijících v Kostomlatech bojovalo na bojištích první světové války, ať už jako vojáci rakousko-uherské armády či jako příslušníci československých legionářských jednotek. Pokusila jsem se porovnat jména padlých a nezvěstných vojáků uvedených v obecní kronice s databází VHA a několik jmen bylo uvedenou buď pouze v obecní kronice, či je kronika neobsahovala, ale databáze VHA ano. Jako určující jsem vybrala v případě padlých a nezvěstných obecní kroniku, jelikož databáze na stránkách VÚA obsahuje záznamy vojáků pouze z let 1914 až 1916. V případě legionářů jsem však jako určující vybrala databázi VHA, protože obsahovala více informací k jednotlivým legionářům.

3 Stručná historie obce do počátku 20. století

První písemná zmínka spojená se jménem Kostomlaty pochází z října roku 1223, kdy Sezema z Kostomlat daroval ves Opočnici klášteru ve Vilémově.⁴ Historie obce je do poloviny 16. století spojena s hradem Mydlovar, zvaného též Kostomlaty. Okolí zříceniny hradu obklopuje polabský lužní les, který je dnes součástí státní přírodní rezervace Mydlovarský luh.⁵ Podle Augusta Sedláčka se vyskytují v okolí hradu u Labe tři vyvýšeniny. První dvě se nazývají přední a zadní Šafránice, třetí je hradiště Kostomlatské. Okolo těchto pahorků je obloukem veden násep od Labe zpět k Labi.⁶ První písemná zmínka o Mydlovaru pochází z roku 1327.⁷ Hrad byl pravděpodobně postaven za Mutiny z Kostomlat na přelomu 13. a 14. století, což nasvědčuje použití cihel na stavbu pláště hradeb. Cihly byly ve stejné době použity i na výstavbu hradebního opevnění ve městě Nymburk. Na základě dnešních výzkumů se předpokládá, že hrad Mydlovar byl bez věžového typu s plášťovou zdí.⁸ Okolí hradu Mydlovar bylo v listopadu 1420 pleněno vojsky Zikmunda Lucemburského.⁹ Roku 1427 zdědil hrad nezletilý Jiří z Poděbrad, který byl jeho faktickým vlastníkem až do své smrti roku 1471.¹⁰ Roku 1495 získal hrad šlechtic Jan Šelmberk, který k němu od krále Vladislava II. získal vesnice „*Kostomlaty, Lány, Hronětice, Šibice, Drahelice, Stratov, Kostomlátky a Zboží*.“¹¹ Následně se panství kostomlatské dostává do rukou Bedřicha, purkrabího z Donína. Bedřich přistoupil v září 1530 v Mladé Boleslavi s dalšími pány k Jednotě českobratrské a o šestnáct let později odmítl poskytnout pomoc králi Ferdinandovi I. ve válce Šmalkaldské. Následkem toho bylo panství v lednu 1548 zkonfiskováno. Po konfiskaci vytvořil panovník dvě panství: Brandýs nad Labem – Stará Boleslav a Lysá nad Labem. Hrad

---

⁴ Centrum medievistických studií. CODEX DIPLOMATICUS BOHEMIAE. [online]. [cit. 2016-11-04]. Dostupné z: <http://147.231.53.91/src/index.php>

⁵ PLAVEC, Michal. *Ostrá a Šnepov: Historie hradu Mydlovaru a obcí Ostrá a Šnepov*. Nymburk, 2003, s. 5.

⁶ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl desátý, [Boleslavsko]*. Praha: František Šimáček, 1895, s. 351.

⁷ PLAVEC, Michal. *Ostrá a Šnepov: Historie hradu Mydlovaru a obcí Ostrá a Šnepov*. Nymburk, 2003, s. 5., s. 8–9.

⁸ Tamtéž, s. 9.

⁹ Tamtéž, s. 15.

¹⁰ Tamtéž, s. 16.

¹¹ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (I/2)*. Brno: GARN, 2014, s. 209.

Mydlovar pozbyl po sloučení panství Kostomlaty a Lysá svého postavení a v roce 1553 je popisován jako pustý.¹²

V průběhu dalších staletí hrad pustl a chátral. Poslední majitel panství Lysá, kníže Rudolf Kinský, uvažoval o opravě hradu a provedení vykopávek v okolí, ale k uskutečnění plánu nedošlo z důvodů vypuknutí první světové války. Další snahy o zlepšení stavu zříceniny proběhly roku 1941. Pozůstatky hradu prozkoumali zástupci památkové péče a navrhli kroky k zakonzervování zříceniny. Od té doby byly provedeny na hradě příležitostné povrchové sběry archeologického materiálu, ale jinak nebyla hradu věnována větší pozornost. Podle odborníků patří hrad Mydlovar svým způsobem rozpadu k typu hradů zavřených do sebe. Hrad se během staletí nerozvalil do stran, všechny materiál napadal do vnitřní části, což pomohlo dotvořit dnešní podobu hradu.¹³

V polovině 17. století se panství Lysá dostala do držení rodů Šporků, přesněji 2. prosince 1647, kdy generál Jan Špork obdržel od císaře Ferdinanda III. panství Lysá, ke kterému mimo jiné patřila vesnice Kostomlaty¹⁴, která však podle soupisu pro berní rulu z roku 1654 měla obydlen jeden statek a tři chalupy. Zbylé čtyři chalupy a čtyři statky byly zničeny či opuštěny během třicetileté války.¹⁵ Po smrti Jana Šporka roku 1679 zdědil panství jeho syn František Antonín. Během jeho vlády na panství byla v Kostomlatech založena škola a postavena kamenná hospoda.¹⁶ Vnuček Františka Antonína Jan František Kristián ze Sweerts-Šporku byl nucen se vypořádat s povstáním sedláků po vydání robotního patentu. Dne 9. srpna 1775 totiž přišli sedláci během bouří proti vrchnosti do Kostomlat, kde byli rozehnáni vojskem z Lysé a vůdcové povstalců byli poté uvězněni v Nymburce.¹⁷ V roce 1787 proběhlo sčítání lidu, při kterém bylo zaznamenáno v Kostomlatech 66 stavení, 202 mužů a stejný počet žen.¹⁸

---

¹² PLAVEC, Michal. *Ostrá a Šnepov: Historie hradu Mydlovaru a obcí Ostrá a Šnepov*. Nymburk, 2003, s. 18–19.

¹³ Tamtéž, s. 21.

¹⁴ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (I/2)*. Brno: GARN, 2014, s. 49.

¹⁵ Tamtéž, s. 51.

¹⁶ Tamtéž, s. 210.

¹⁷ Tamtéž, s. 58.

¹⁸ Tamtéž, s. 60.

Na počátku 50. let 19. století patřily Kostomlaty pod správu kraje Jičín, politického a soudního okresu Nymburk.¹⁹ V této době proběhla 16. října 1850 v čísle popisném 20 první volba starosty, při které byl zvolen Jan Šafr.²⁰ Panství Lysá změnilo roku 1851 svého majitele, kterým se stala jeho koupí od Sweerts-Šporků kněžna z Rohanu.²¹ V letech 1854 až 1855 proběhla výstavba silnice mezi obcemi Lány a Kostomlaty a dále byl postaven most přes potok Vlkavu. Roku 1855 došlo ke změně územně-správního začlenění obce. Nově patřily Kostomlaty do kraje Mladá Boleslav, soudního okresu Nymburk.²²

Roku 1861 byla otevřena nová škola o dvou třídách, dnes tzv. stará škola, v bývalé vrchnostenské budově odkoupené za 2 000 zlatých. Po roce využívání byla škola rozšířena na tři třídy.²³ Za prusko-rakouské války vypukla koncem srpna v Kostomlatech cholera, na kterou během 6 týdnů zemřelo 50 lidí.²⁴ V roce 1868 došlo opět k změně územně-správního začlenění obce. Obec spadala na několik dalších desítek let pod politický okres Poděbrady, soudním okresem nadále zůstal Nymburk.²⁵ Roku 1869 došlo k rozdělení obce Kostomlaty a Lány na samostatné správní jednotky.²⁶ Namísto vinopalny zbudované roku 1843 a zbořené roku 1869 byl vybudován cukrovar,²⁷ který majitelka panství kněžna z Rohanu o čtyři roky později zrušila a zakoupila cukrovar v Litoli u Lysé nad Labem.²⁸

V 70. letech 19. století probíhala stavba dráhy okolo Kostomlat směrem od Nymburka přes Lysou nad Labem do Prahy.²⁹ První parostroj okolo obce projel

---

¹⁹ 790 let: *Kostomlaty nad Labem 1223–2013*. Hradec Králové: Jaroslav Hruža, 2013, s. 15.

²⁰ KOŽIŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (1/2)*. Brno: GARN, 2014, s. 213.

²¹ Tamtéž, s. 210.

²² 790 let *Kostomlaty nad Labem 1223–2013*. Hradec Králové: Jaroslav Hruža, 2013, s. 15.

²³ KOŽIŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (1/2)*. Brno: GARN, 2014, s. 206, 214.

²⁴ Tamtéž, s. 213.

²⁵ 790 let *Kostomlaty nad Labem 1223–2013*. Hradec Králové: Jaroslav Hruža, 2013, s. 15.

²⁶ MRŇAVÝ, František. *Pamětní kniha I.*, s. 36.

²⁷ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 14, Obecní kronika (Pamětní kniha obce Kostomlaty), nestránkováno.

²⁸ KOŽIŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (1/2)*. Brno: GARN, 2014, s. 183.

²⁹ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 15, Obecní kronika (Pamětní kniha obce – Jan Mejzr), s. 71.

20. února 1873.³⁰ Od roku 1875 mohli obyvatelé Kostomlat a okolí využívat služeb kostomlatské pošty, telegrafu či služeb severo-západní dráhy, která zde zřídila svoji stanici.³¹

Roku 1890 koupil lyské panství baron Bedřich Leitenberg z pozůstalosti Angličana Andrese, který panství odkoupil o 8 let dříve od kněžny Rohanové.³² Na konci 90. let 19. století byla vybudována nová dvoutřídní obecní škola naproti místnímu hřbitovu, který byl v tu dobu rozšířen, neboť jeho velikost již nebyla dostatečná.³³

---

³⁰ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (1/2). Brno: GARN, 2014, s. 213.

³¹ Tamtéž, s. 207.

³² MRŇAVÝ, František. Pamětní kniha II., s. 54.

³³ MRŇAVÝ, František. Pamětní kniha I., s. 29.

4 Vstup do nového „lepšího“ století

Z hospodářského hlediska byla dvě desetiletí před červnem 1914 „nejúspěšnějším obdobím v historii českých zemí.“³⁴ Železniční doprava a přeprava měla na přelomu století dominantní postavení. Investice do silniční dopravy se projeví především v jejich rekonstrukcích³⁵, kupříkladu byla opravována silnice mezi obcí Kostomlaty a Lány.³⁶

Co se týče náboženských poměrů, tak se formálně přibližně 90 % obyvatelstva českých zemí hlásilo ke katolické církvi.³⁷ V obci Kostomlaty se při sčítání obyvatel z roku 1910 hlásilo z 816 respondentů 773 ke katolickému náboženství, což činí 94,7 % veškerého obyvatelstva v Kostomlatech.³⁸ Již to naznačuje, že místní nevybočovali z průměru.

Na počátku 20. století byla v obci provozována několikera řemesla. Po jednom zástupci mělo kovářství, kolářství, cukrářství, dva zástupce měla truhlářina a řeznické řemeslo. V obci byli čtyři krejčí a pět obuvníků. Obyvatelé obce a okolí měli možnost nakoupit ve čtyřech obchodech se smíšeným zbožím, ve dvou se střížním zbožím. Obec nabízela na výběr ze tří hostinců a tří prodejen tabáku.³⁹

V první polovině roku 1902 zemřel stávající starosta Procházka. Jeho nástupcem byl po odevzdání 10 hlasovacích lístků zvolen 9 hlasy dne 28. dubna 1902 Alois Židlický. Při jeho volbě chyběli 3 členové zastupitelstva – Michal Kazt, Václav Hron a Josef Herčík.⁴⁰ Volba do řádného volebního období proběhla 20. března 1903. Jednohlasně byl starostou zvolen opět Alois Židlický,⁴¹ avšak ten roku 1906 zemřel. Volba jeho náhradníka se uskutečnila 13. června 1906.

---

³⁴ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny zemí Koruny české XII. b.* Praha: Paseka, 2013, s. 279.

³⁵ Tamtéž, s. 290.

³⁶ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 241.

³⁷ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny zemí Koruny české XII. b.* Praha: Paseka, 2013, s. 405.

³⁸ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, Koncept kroniky, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

³⁹ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (1/2).* Brno: GARN, 2014. s. 206.

⁴⁰ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 252.

⁴¹ Tamtéž, s. 258.

Zastupitelstvo volilo mezi Antonínem Fidlerem a Michalem Katzem. Z celkových 13 hlasů získal Antonín Fidler 8 a Michal Katz 5 hlasů. Starostou byl zvolen Antonín Fidler a Michal Katz následně získal funkci I. radního.⁴²

Po úmrtí majitele panství Lysá, barona Bedřicha Leitenbergera při automobilových závodech v Unsingenu v dnešním Německu 12. června 1904,⁴³ koupil panství od dědiců zemřelého barona hrabě Rudolf Ferdinand Kinský z Vchynic a Tetova v dubnu roku 1905.⁴⁴

Do místního kostela nechal roku 1907 farář dr. Josef Rydvan pořídit čtyři obrazy. Na stranu epištolní sv. Jana Nepomuckého a sv. Vojtěcha, na stranu evangelickou sv. Kateřinu a sv. Alžbětu Durynskou. Každý z obrazů stál 120 zlatých. Jeden celý zaplatil František Svoboda z Kamenného Zboží, sv. Kateřinu zaplatili bezdětní manželé Královi z Lán č. 2 (jejich jména jsou připsána jako patroni) a zbylé dva byly zaplacený z milodarů. Proti nápisům v kostele o darování dvou obrazů byl Josef Němec, který v hostinci Josefu Královi vyčínil před celým sálem. Josefu Němcovi přikyvoval i František Heller. Oba muži podle osobního názoru Františka Mrňavého nikdy nikomu nic nedali, a tak se vztekali, když někdo jiný někomu něco dal.⁴⁵

V desetiletích před první světovou válkou došlo k rozmachu bankovníctví. V Čechách vznikaly okresní záložny hospodářské či zemědělské družstevní záložny s cílem poskytovat úvěry zemědělským podnikům. Zemědělské družstevní záložny získaly své jméno po svém zakladateli Friedrichu Wilhelmovi Raiffeisenu „raiffeisenka“.⁴⁶ V hostinci u Hrabů proběhla 23. ledna 1909 valná hromada pro Kostomlaty a okolí za účelem ustanovení záložny vzoru Raiffeisen.⁴⁷ Do záložny se přihlásilo přes šedesát členů, od nichž se jako vstupní poplatek vybírala 1 koruna a 10 korun jako vklad. Pokladníkem se stal Alois Kadeřábek, předsedou truhlář Hron z Kostomlat, místopředsedou byl zvolen strojník Chundelák. Do čela byli zvoleni

---

⁴² SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 277.

⁴³ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, Koncept kroniky, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

⁴⁴ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (I/2)*. Brno: GARN, 2014, s. 210.

⁴⁵ MRŇAVÝ, František. *Pamětní kniha I.*, s. 46–47.

⁴⁶ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny země Koruny české XII. b*. Praha: Paseka, 2013, s. 303.

⁴⁷ MRŇAVÝ, František. *Pamětní kniha II.*, s. 40.

František Mrňavý z Lán, Josef Fidler z Doubravy a Vincent Volf ze Šnepova. Záložna svou činnost začala 18. dubna 1909.⁴⁸

Roku 1910 proběhlo v celé monarchii sčítání obyvatel. V obci bylo napočítáno 124 čísel a 4 vedlejší stavení. Z celkového počtu 128 obydlí bylo 125 obydleno. Počet obyvatel činil 816 osob, z čehož bylo 401 mužů a 415 žen. Z celkového počtu nasčítaných osob bylo trvale v obci přítomno 798 obyvatel a 18 dočasně. K římsko-katolickému vyznání se přihlásilo 773 věřících, což byla převážná většina obyvatel obce. V dalších náboženství byl počet přiznaných věřících následující: 15 helvétské-evangelického vyznání, 13 řecko-katolického, 8 vyznání izraelského a 7 augšpursko-evangelické víry. 797 obyvatel obce se přihlásilo k jazyku česko-moravsko-slováckému, 11 osob k rusínštině, 5 k polštině a 3 k německému jazyku.⁴⁹

Dne 13. října 1911 okolo 11:30 se rozhodl i přes mlhu, která zhoršovala viditelnost, inženýr Jan Kašpar odletět z Pardubic do Jičína, kde měl 15. října proběhnout veřejný vzlet. Mlha však viditelnost zhoršila natolik, že Ing. Kašpar ztratil orientaci a poněvadž letadlová nádrž obsahovala nedostatek benzínu, byl nucen před 12:30 přistát u Kostomlat nad Labem. Po dosedu na zem zjistil, že se nachází přibližně čtyři desítky kilometrů jihozápadním směrem od Jičína, cíle svého letu. Po odeslání telegramu do Jičína, získal benzín od motocyklisty a Ing. Kašpar mohl opět vzlétnout. Podél železniční trati letěl směrem na Nymburk. Bohužel počasí mu nadále nepřálo a přes další obtíže se rozhodl vrátit zpět do Pardubic.⁵⁰

O čtyři dny později, 17. října 1911, zemřela u své sestry Marie, poštmistrové z Kostomlat, doktorka Bohuslava Kecková⁵¹, která promoval na lékařku v Curychu roku 1880 a stala se tak první promovanou českou lékařkou. Od roku 1893 vykonávala lékařskou praxi v Bosně a Hercegovině, kde mimo jiné učila místní číst, psát či šířila osvětu o zdravotědě.⁵² Hrob Bohuslavy Keckové je umístěn na kostomlatském hřbitově u západní stěny v blízkosti kostela.

---

⁴⁸ Tamtéž, s. 41.

⁴⁹ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, Koncept kroniky, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

⁵⁰ SVITÁK, Pavel. *První český letec inženýr Jan Kašpar a začátky českého letectví*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, 2003, s. 120.

⁵¹ PIJÁK, Martin. 105. výročí úmrtí Bohuslavy Keckové. *Kostomlatské noviny*. 2016, XXIV (6), s. 7.

⁵² Bohuslava Kecková. In: *Ženy ve vědě do roku 1945* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://albina.ff.cuni.cz/index.php/Bohuslava_Kecková.

Dne 23. srpna 1912 zemřel místní děkan dr. Josef Rydvan. Pohřeb se konal 26. srpna v Kostomlatech. Zúčastnilo se velké množství místního a okolního obyvatelstva.⁵³ Josef Rydvan působil nejprve v Lysé nad Labem coby beneficiant a v březnu roku 1892 převzal faru v Kostomlatech. Během jeho působení a díky jeho aktivitě byl opraven velký oltář, znovu namalován sv. Bartoloměj nad oltářem, kazatelna a zábradlí bylo ozlaceno. V roce 1894 nechal namalovat nové obrazy nad malé oltáře sv. Václava a sv. Ludmily. Roku 1895 byla zvonice osazena novými hodinami z Čáslavi, které poprvé začaly tikat na sv. Bartoloměje 24. srpna.⁵⁴

4.1 Rozšiřování obce

V období před první světovou válkou se začalo v obci se zástavbou a výstavbou nových částí. První z nových částí byla oblast rozkládající se za křížkem k západu, kde se původně rozkládalo trojúhelníkové pole Josefa Brynycha, strážníka dráhy. Pole měřilo 1 jitro a 93 sáhů.⁵⁵ Se stavbou se začalo roku 1911. Číslo popisná začínala na čísle 130 (Havelka), 131 (Pařízek) a 132 (Šimmer). Během následujících dvou let bylo vystavěno ještě několik domků a to čísla 134 (Fr. Hlavička), 135 (Henyš), 136 (Brynych), 139 (Vác. Hlavička) a 140 (Serbus). Poslední parcela byla prodána Josefu Brynychovi, který si zde vystavěl dům číslo popisné 141. Výstavba v oblasti byla dokončena roku 1914. Před výstavbou bývala oblast občasným ležením cikánů, od toho je pravděpodobně odvozen název „Cikánka“.⁵⁶

Na jaře následujícího roku po začátku výstavby „Cikánky“ předložil jeden z místních hostinských Josef Hraba situační plán obecnímu zastupitelstvu na rozdělení pozemku číslo katastru 760 na stavební místa. Zastupitelstvo plán schválilo⁵⁷ a Josef Hraba začal rozprodávat svůj pozemek, který ležel při silnici k Nymburku po pravé straně směrem na jih. Prvním postaveným domkem byl domek číslo popisné 137 kováře státních drah v Nymburce Jana Ulricha. Během dvou let přibýlo na bývalých pozemcích Josefa Hraby 14 nových domů. Kvůli velké poptávce, kdy byla všechna stavební místa na hrabových polích rozprodána, se

---

⁵³ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, Koncept kroniky, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

⁵⁴ MRŇAVÝ, František. *Pamětní kniha I.*, s. 7.

⁵⁵ V přepočtu na dnešní jednotkovou soustavu tj. 3 316,73 m².

⁵⁶ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

⁵⁷ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 318.

začalo s prodejem stavebních pozemků i na sousedním poli při silnici, které patřilo dalšímu hostinskému Aloisi Procházkovi. Majiteli domků byli povětšinou „zaměstnanci státních (drah) železničních dílen v Nymburce. Domek o 3 místnostech stál 6 000 K i více.“⁵⁸

---

⁵⁸ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

5 První světová válka

Atentát na nástupce rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este uskutečněný 28. června 1914 v Sarajevu uvedl do pohybu události, které vyústily 28. července 1914 k vypuknutí čtyřletého válečného konfliktu.

5.1 První roky války

Částečná mobilizace vojnů do 31 let byla nařízena 26. července na sv. Annu, kdy vojíni měli 24 hodin na to se dostavit na příslušná místa. Jak vyplývá ze zápisu kronikáře, lidé předpokládali, že válka nebude dlouho trvat, ale ani tento předpoklad nezmiřnil smutnou náladu 27. července při odchodu prvních mobilizovaných mužů. O pár dní později 2. srpna vyšlo nové nařízení a tentokrát již o všeobecné mobilizaci. Lidé si po vyhlášení mobilizace začali dělat zásoby potravin, dále se zajišťovali šatstvem a prádlem. Po určité době nebyl na trhu dostatek soli a petroleje. Začala vycházet nařízení týkající se prodeje mouky po kilogramech a soli po půl kilogramu. Někteří obchodníci využili nastalé situace a ceny zboží zvýšili až dvojnásobně. Prohloubila se nedůvěra lidí v bankovky a následkem toho si jednotlivé domácnosti schraňovaly kovové mince, což mělo za následek jejich nedostatek v oběhu.⁵⁹

Mobilizace byla vyhlášena do období sklizně, z toho důvodu vláda nařídila vznik „Žňových komisí“. V čele místní komise stanul starosta. Žňové uskupení mělo za úkol zajistit včasné sklizení úrody a přípravu půdy na setí ozimu.⁶⁰ Válečný stav však sebou přinesl problémy nejen v zemědělství, ale i v dopravě na dráze. Ta se stala velmi nepravidelnou, protože železnice byla využívána jako hlavní dopravní tepna pro přesun vojáků. Cesta z Kostomlat do Prahy se protáhla na několik hodin. Osobní vlak, který jezdil jedenkrát denně, byl nucen čekat v některých stanicích a dát přednost spěchajícím vojenským vlakům.⁶¹

V listopadu 1914 přibyli do obce první uprchlíci z Haliče,⁶² na jejímž území probíhali boje mezi ruskými a rakousko-uherskými vojsky.⁶³ Celkem obec přijala 25 osob v 5 rodinách. Ubytování byli v místním dvoře, délka jejich pobytu v obci je

---

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

⁶³ BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny země Koruny české XII. b.* Praha: Paseka, 2013, s. 572.

však z pramenů nejasná. Jisté je, že ve dvoře byli ubytováni po dva měsíce. Jestli poté opustili Kostomlaty či jim v Kostomlatech bylo najito jiné ubytování je neurčitě.⁶⁴ Kromě uprchlíků přicházejících na území Rakouska-Uherska bylo dalším důsledkem bojů a obsazení východní Haliče a Bukoviny ruskými vojsky na podzim 1914 nedostatek soli v zázemí na počátku roku 1915. Kilogram soli byl prodáván za 80 haléřů.⁶⁵ Kvůli nedostatku kůže stoupala i cena obuvi.⁶⁶

Koncem února 1915 byl proveden soupis obilí a mouky. Pro řádné provedení soupisu bylo nejprve vydáno nařízení, že po celý měsíc březen se nesmí mouka a obilí do obce dovážet ani odvážet, při neuposlechnutí by byl dotyčný potrestán. Po 5 dnech byl zákaz odvolán, protože byl neproveditelný. Dne 1. března se opět dělal soupis v domácnostech na základě stavu z 28. února, o měsíc později 6. dubna byl proveden soupis u větších hospodářů. Na osobu bylo počítáno s 300 g chleba na den. Přebytky byly odkoupeny. Počítání bylo opět zopakováno v květnu, ale zásoby tou dobu byly již chudší. Kvůli nedostatku chleba byly zavedeny „chlebenky“. Na každého občana bylo vyměřeno množství mouky o 240 g nebo chleba o 270 g na den. V tomto období přestali mlynáři a pekaři dovážet do obcí chléb a obce byly tudíž odkázány na své vlastní zásoby. Podle výnosu z 14. a 15. dubna byl zpřísněn dohled nad šetřením s potravinami. Lidem byly doporučeny jiné potraviny jako náhrada, například brambory či kukuřičná mouka.⁶⁷

Obecní zastupitelstvo se podílelo na rozhodování o zásobách v obci. V květnu nechalo vybubnovat zákaz prodeje zásob brambor a obilí mimo obec a veškeré přebytečné zásoby se měly přihlásit k prodeji u obecního úřadu.⁶⁸ Úroda roku 1915 válečný nedostatek potravin nezlepšila. Žně se protáhly do konce srpna, sklizeň byla nevelká, brambory shnily a řepa se sklídila jen částečně. Na podzim se stěží zasel a polní práce byly dokončeny až v prosinci.⁶⁹ Téhož roku byly zavedeny tzv. mlecí výkazy. Zemědělec si mohl dát semlít obilí pouze na lístky, které vystavil starosta obce. Množství obilí, které si hospodář směl dát semlít, se vypočítalo podle počtu

---

⁶⁴ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 350.

⁶⁹ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, Koncept kroniky, 1910–1937, nestránkováno.

osob v rodině a času, na které mělo vystačit. Když uplynula doba, na kterou byl vydán první lístek, zemědělec dostal další.⁷⁰

V první třetině roku 1916 vešly v platnost čtrnáctidenní chlebové lístky a také nařízení, že namísto mouky, se bude odebírat chléb. Výsledkem tohoto nařízení připadl na jednu osobu na týden bochník chleba o váze 1,26 kg a ½ kg mouky, oproti stejnému období o rok dříve je to snížení denní gramáže chleba o 90 gramů. Chléb obsahoval náhražky v podobě mouky ječné, kukuřičné či bramborové o 20 %. Osobní poznatek kronikáře na potravinovou situaci: „*V Kostomlatech byl tak veliký nedostatek, jako snad v žádné obci celého okresu.*“⁷¹ Dne 2. dubna byly zavedeny lístky na cukr „cukřenky“ na váhu jeden kilogram na osobu a měsíc. V dubnu vyšlo nařízení o zavedení letního času od 1. května do 30. září.⁷² Kvůli nedostatku masa byly zavedeny tzv. bezmasé dny. Vybráno bylo pondělí, středa a pátek, kdy místní učitel Janda v poledne chodil po místních domácnostech a přesvědčoval se, jestli hospodyně nevaří maso.⁷³ Dále prováděl učitel Janda i soupisy zásob a osevu. Za tuto činnost byl, na základě vlastní žádosti, odměněn v červenci 1917 120 korunami.⁷⁴

V roce 1916 přišli do Kostomlat další váleční uprchlíci. 29 osob z Třebíně u Krakova a 19 osob ze Stanislavi. Do obce přibylo i 5 ruských zajatců.⁷⁵

Reakcí na válečný nedostatek potravin bylo vydání dalších lístků, tentokrát na tuk, tzv. tučenky. Na týden měli lidé nárok na jeden gram tuku, ale poněvadž tuku byl nedostatek, tak se nedostalo na všechny. Mezi nedostatkové zboží patřila kůže a namísto kožených bot byly zhotovovány dřeváky.⁷⁶

C. k. okresní hejtmanství doporučilo obcím sjednat válečné pojištění pro chudé. Na základě doporučení se obecní zastupitelstvo rozhodlo pojistit nejchudší vojíny z obce proti úmrtí.⁷⁷ K samotnému pojištění bylo přistoupeno v únoru následujícího roku. Byli vybráni čtyři muži, a to Antonín Dytrych, František

---

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 362.

⁷⁵ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, Koncept kroniky, 1910–1937, nestránkováno.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 359.

Novák, František Červinka a Antonín Černý, kteří byli pojištěni na dobu jednoho roku za 45 korun. Celkem obec na pojištění vydala 180 korun.⁷⁸ Všichni čtyři válku přežili.⁷⁹

V prosinci byly vydány 50 korunové a korunové papírové bankovky. Mezi lidmi byly zvané „úplavice“. Bankovky se pálily a čtvrtily, kvůli jejich nedostatku. Pálení a čtvrcení však trvalo jen po krátkou dobu, protože bylo po čase zakázáno.⁸⁰

Chléb se stával od roku 1916 někdy nejedlý, těžko stravitelný. Obilí bylo vymíláno na 90 % a mouka se míchala s rozemletou slámou, jetelem apod. Ani náhražky však nedokázaly zvýšit množství chleba, aby jej bylo do sytosti. Mnoho lidí si pořídilo šrotovníky a sami si doma rozemílali obilí.⁸¹ Dalšími doporučovanými náhražkami byly „bramborová či kukuřičná mouka, semena koňského bobu, vikve a lebedy, dále otruby z obilí, ovesná rýže (vločky)...“⁸²

Během zimy roku 1917 dosáhl největší mráz -27°C. Mrazivé počasí a sníh zhoršil situaci v domácnostech, nebylo čím topit, svítit a často ani co jíst. Škola byla pro nedostatek uhlí na 7 týdnů uzavřena.⁸³ Dávka cukru byla snížena z kilogramu na ¾ kilogramu. Pro nedostatek petroleje, na týden se dával půl litr, nebyla možnost dostatečně svítit. Kromě cukřenek, chlebenek a tučenek byly zavedeny i kávenky, uhlenky a tabáčky. Muži si tabák nahrazovali sušeným listím z jahod a ořechů či různými léčivými bylinami. Rozšířilo se i pěstování tabáku na zahradách a jeho domácí úprava. Během války byl i nedostatek piva a kořalka nebyla vůbec, pouze pod rukou a hodně drahá. Jedné osobě bylo dovoleno vypít jednu sklenici. Muži, kteří byli zvyklí na pivo a jedna sklenice jim nestačila, jezdili na pivo po okolních hostincích. V mnoha domácnostech si pivo vařili sami.⁸⁴ Kvůli drahotě a nouzi jezdili lidé z měst nakupovat na vsi brambory za 50–70 korun za 100 kg, i když byl tento prodej zakázán a maximální cena brambor v roce 1917 byla 40 korun.

---

⁷⁸ Tamtéž, s. 360.

⁷⁹ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, neustránkováno.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny země Koruny české XII. b.* Praha: Paseka, 2013, s. 662.

⁸³ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, neustránkováno.

⁸⁴ Tamtéž.

Měšťanům často hrozilo, že nakoupené zboží nedovezou domů, protože na nádražích čekali četníci a zboží zabavovali.⁸⁵

Obecní zastupitelstvo v červenci roku 1917 podalo žádost na Zemský ústřední úřad práce a požádalo o dva invalidní muže, kteří by konali hlídky v polích, protože se množilo množství škod na polích způsobených krádežemi. Dalším opatřením proti těmto škodám byla vyhláška o zapovězení chození v polích a po polních cestách ve večerních, nočních a časných ranních hodinách lidem, kteří nemají vlastní pozemky.⁸⁶

5.2 Vlastenecká válečná sbírka kovů v Kostomlatech

Nedostatek barevných kovů se začal projevovat po prvním roce válečného konfliktu. Zpočátku se jejich nedostatečná zásoba navyšovala pořádáním sbírek, následně povinnými rekvizicemi. „Vlastenecká válečná sbírka kovů“ byla vyhlášena na jaře roku 1915, ještě téhož roku v létě byl proveden soupis kovových předmětů k odevzdání. Do soupisu byly započítány i zvony.⁸⁷ Jejich množství představovalo potencionální nevyužitou zásobu barevných kovů. První rekvizice zvonů v monarchii byla uskutečněna v 2. polovině roku 1916 a pokračovala i následující rok. Snímání zvonů měla na starost vojenská skupina „Glockenkommando“. Zvony byly odstraňovány z věží různými způsoby, buď vcelku, nebo byly rozbíjeny přímo ve věžích či byly vyhozeny z okna zvonice. Druhá rekvizice proběhla na základě nařízení č. 227 z 22. května 1917 uveřejněném v Říšském zákoníku. Za historicky cenné zvony odborníci považovali ty, které byly ulity do roku 1600. Avšak o půl roku později, v listopadu 1917, se začalo uvažovat o třetí rekvizici, protože kovu byl nadále nedostatek. Válka skončila ještě před úplným zničením kampanologických památek. Rekvizice 1. světové války zničily přibližně $\frac{3}{5}$ celkového počtu zvonů. V regionu se uskutečnila první rekvizice na konci roku 1916, v porovnání s ostatními okresy poměrně brzy. Druhá rekvizice probíhala od konce roku 1917 (Rožďalovice) a počátkem roku 1918 (Poděbradsko, Nymbursko).⁸⁸

---

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 362.

⁸⁷ Zvonovina je bronz o vysokém podílu cínu 22–25 %. Zdroj: VÁCHA, Petr. *Hellichova dokumentace zvonů z let 1916–1918*. In: *Vlastivědný zpravodaj Polabí*. Poděbrady: Polabské muzeum, 2000, s. 88.

⁸⁸ VÁCHA, Petr. *Hellichova dokumentace zvonů z let 1916–1918*. In: *Vlastivědný zpravodaj Polabí*. Poděbrady: Polabské muzeum, 2000, s. 88–89.

Při kostelu sv. Bartoloměje se nacházely celkem čtyři zvony. Nejstarší z roku 1359 s rozměrem 90 cm se nacházel na zvonici a válečnému rekvírování ušel. Na zvonici dodnes visí i zvon z roku 1564 s průměrem 129 cm, jehož autorem byl Brikcí⁸⁹. Zvon byl roku 1916 zabaven pro válečné účely, ale nakonec zničen nebyl. Zvon z roku 1717, který se nacházel přímo v kostele sv. Bartoloměje, od Antonína Schönfelda⁹⁰ o průměru 35 cm válečnému běsnění neunikl a byl roku 1916 zabaven. Nejmladší zvon ze zvonice pocházející z roku 1839 od Karla Bellmanna⁹¹ měl průměr o 66 cm. Byl zničen v rámci první rekvizice roku 1916.⁹² Během druhé rekvizice byly zabaveny i pišťaly varhan a zvonky z přifařených obcí.⁹³

5.3 Poslední měsíce Velké války

Častým projevem nedostatku peněz a jejich snížené kupní síle byl výměnný obchod. Za chléb, mouku, obilí a tuky se vyměňovaly materiální věci, jako například dříví, látky, petrolej, prádlo a další. Potraviny se před rekviziční komisí schovávaly a zakopávaly do stodol, kůlen apod., i přesto je komise často našla.⁹⁴

Poslední válečný rok bylo hovězí maso k dostání jen v případě nucené porážky, ostatní bylo posíláno za vojskem. V zázemí byl nedostatek všech základních potravin a materiálů: „*petroleje (místo něho svíčky, ale málo), uhlí (školy zavřeny), kávy, cukru, mouky, chleba, omastku – všeho.*“⁹⁵

---

⁸⁹ Brikcí z Cimperka či Cimberka převzal dílnu po svém otci v Praze. Byl členem městské rady.

Šlechtický titul získal společně s bratrem Zikmundem r. 1571. Je známo přibližně 80 jeho děl. Zdroj: RYBIČKA, Antonín. *O českém zvonařství*. Praha: Královská česká společnost nauk, 1885, s. 18–20.

⁹⁰ Antonín Schönfeld se narodil v Praze r. 1674. Po otci převzal a provozoval v letech 1696 až 1720 konvařskou firmu. Mezi jeho práce patří mimo jiné i malý zvon do kaple sv. Kateřiny na Karlštejně z r. 1701. Zdroj: RYBIČKA, Antonín. *O českém zvonařství*. Praha: Královská česká společnost nauk, 1885, s. 32.

⁹¹ Karel Bellmann vedl svou dílnu mezi lety 1816–1855. Mezi jeho práce patří například zvon „Bartoloměj“ v Plzni z r. 1854. Zdroj: RYBIČKA, Antonín. *O českém zvonařství*. Praha: Královská česká společnost nauk, 1885, s. 37.

⁹² VÁCHA, Petr. *Hellichova dokumentace zvonů z let 1916–1918*. In: *Vlastivědný zpravodaj Polabí*. Poděbrady: Polabské muzeum, 2000, s. 101.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno

⁹⁵ Tamtéž.

V Milovicích se nacházel zajatecký tábor⁹⁶, kde bylo několik tisíc Rusů a Italů. V táboře, jako v celé zemi, byla špatná výživa. Zajatci utíkali z tábora a v okolních obcích prosili o jídlo. „Přišli tiše, mlčky, ruce sepjali a nebylo možno odolati této němě, ale zato tím výmluvnější prosbě.“ Vojenské hlídky měly rozkaz chytit a přísně potrestat každého zajatce, který by z tábora utekl. Na utečence se pořádaly „pravé hony.“⁹⁷

V září 1918 proběhly změny v pravidlech mletí obilí. Každá obec si zvolila dva komisaře, kteří se dohodli s mlynářem a stanovili den na mletí. Kdokoliv chtěl mlít, musel na své pytle napsat své jméno, váhu pytle a druh obilí. Do mlýna musel přijet ve stanovený den a hodinu, pokud někdo tak neučinil, ztratil na mletí nárok. Za dohled komisařů a semletí se platil poplatek 15 korun.⁹⁸

Dne 8. září byla svolána okresní hospodářskou radou důvěrná schůze v hostinci A. Procházky, jejímž tématem byly kulturní potřeby národní. Na schůzi přednášel doktor práv Říha o nutné národní dani, kterou budou všichni platit. Mluvil o odvádění obilí a nabádal lidi k neodvádění konfidentu. Ve své řeči uklidňoval vesničany, aby se nebáli neodvádět rekvisice, protože výběřčí byli přece také Češi jako oni. Podněcoval k levnému prodeji potravin domácím lidem a upozorňoval na nakupovače, především ze severních Čech, kteří nabízejí sami ze přemrštěné ceny a pokud si někdo u nich koupí, tak kupujícího nahlásí úřadům i s adresou. Jako příklad byla uvedena událost z poslední rekvisice na nymburském okrese.⁹⁹

Svátek sv. Václava 28. září 1918 se slavil mší. Díky vysoké účasti místního a přesporního obyvatelstva byl kostel plný. Mezi lidmi byli zástupci dvora a obce, úředníci, učitelé i s žáky. Při mši kázal farář Ferdinand Šifalda. „*Nesmírná, nevypověditelná radost plnila každému srdce a dívala se z očí. První velká krásná radost po tolika letech utrpení.*“ Svátá mše byla nově zakončena písní „Kde domov

---

⁹⁶ Roku 1904 byl Rakouskem-Uherskem založen vojenský tábor v Milovicích. Během I. světové války zde bylo zřízeno ubytování pro ruské, srbské, turecké a italské zajatce. Zajatci pracovali při stavbě silnice, v lesích a na okolních polích. Někteří zajatci byli poslání k hospodářům jako náhradní čeledí. Zdroj: LOUDILOVÁ, Miloslava. *Milovice 600 let: Pohled do jejich vývoje v průběhu dějin 1396–1996*. Milovice: Městský úřad, 1996.

⁹⁷ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

⁹⁸ MRŇAVÝ, František. *Pamětní kniha IV.*, s. 2.

⁹⁹ Tamtéž, s. 2.

můj“ a „Sv. Václave“ namísto dřívějšího zakončení rakouskou hymnou. Po mši „zůstalo málokteré oko suché. Lidé s úsměvem na rtech vycházeli z kostela.“¹⁰⁰

V závěrečných měsících války zasáhla celý svět španělská chřipka. Odhadem při epidemii zahynulo 20-25 milionů lidí.¹⁰¹ Nemoc patří mezi infekční choroby, ale před válkou nepodléhala povinnosti ji hlásit. V období koncem 1. světové války dosáhla nemoc pandemického charakteru. Nemoc doprovázely vysoké horečky okolo 41 °C. V některých případech mohla zemřít nakažená osoba do 24 hodin.¹⁰² V říjnu posledního válečného roku propukla španělská chřipka ve Velkých Kostomlatech. Nakažení, kteří nemoc podcenili a předčasně vstali z lůžka, dostali obvykle zápal plic, kterému během několika dní podlehli. Mezi 9. a 21. říjnem zemřelo v Kostomlatech 16 lidí.¹⁰³

Během války padlo několik mužů pocházejících z Kostomlat a okolních vesnic. Někteří z nich bojovali na straně rakousko-uherské armády, jiní se přidali posléze do jednotek československých legionářů. Zde vyjmenuji ty, kteří zůstali nezvěstní či padli během své služby za první světové války: Bejček Josef, Bezucha František, Břehovský Hugo, Buldra František, Horáček Adolf, Horáček Josef, Henyš Josef, Glanc Antonín, Janata Josef, Kříž František, Kříž Josef, Kříž Vojtěch, Machata Alois, Machata František, Malíček František, Mrňavý František, Novák František, Raiser Josef, Řehák Alois, Říha Václav, Sigel Ervín, Touš Josef, Touš Stanislav, Tůma Josef, Urban František, Vaněk František, Zajíček František.¹⁰⁴

Pomník padlým vojákům byl slavnostně odhalen 10 let po konci války v roce 1928. O dalších deset let později byla 11. listopadu 1938 na staré škole odhalena pamětní deska Václavu Řípovi a Františku Machatovi, kteří padli v bojích první

---

¹⁰⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, neustránkováno.

¹⁰¹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první*. Praha: Libri, 2000, s. 50.

¹⁰² LENDEROVÁ, Milena, Martina HALÍŘOVÁ a Tomáš JIRÁNEK. *Vše pro dítě! Válečné dětství 1914–1918*. Praha, 2015, s. 169.

¹⁰³ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, neustránkováno.

¹⁰⁴ Tamtéž.

světové války v jednotkách legionářů.¹⁰⁵ Deska byla během druhé světové války odstraněna a po válce se již nenašla.¹⁰⁶

První světová válka byla oficiálně ukončena podepsáním dohody o příměří 11. listopadu 1918 ve francouzském Compiègne.

5.4 Legionáři

Československé legie byly dobrovolnické jednotky bojující v první světové válce na straně Dohody a jejích spojenců proti Centrálním mocnostem.¹⁰⁷ Legie v průběhu války vznikly ve Francii, Itálii, Rusku a Srbsku.

Dne 23. srpna 1914 odjelo více jak 300 Čechů žijící ve Francii z Paříže do pevnosti Bayonne, kde vytvořili v rámci francouzské Cizinecké legie rotu Nazdar. Po výcviku získali rotní prapor s českým lvem a 23. října odjeli na frontu.¹⁰⁸ Do prosince 1914 byl prapor doplněn českými dobrovolníky z Londýna,¹⁰⁹ ale následkem velkých ztrát v bojích s německým protivníkem byl prapor C 2. pochodový pluk, v jehož řadách bojovala i rota Nazdar, v červnu roku 1915 rozpuštěn.¹¹⁰ Vytváření samostatných československých jednotek na území Francie povolil až dekret francouzského prezidenta Raymonda Poincaréa z 16. prosince 1917.¹¹¹ Z kostomlatských rodáků byli součástí legií vzniklých na území Francie jen dva muži, s tím, že oba byli předtím či potom součástí legií i na území Itálie nebo Ruska. Prvních z nich byl Jaroslav Hron narozený 20. července 1894. Dne 29. března 1915 padl v Karpatech do zajetí. Do legií se přihlásil v Žitomiru, podle databáze Vojenského ústředního archivu byl členem jak jednotek v Rusku, tak i ve Francii. K jedné legii byl přiřazen 4. září 1917 a k druhé 13. září téhož roku. Svou službu ukončil v hodnosti desátníka 31. prosince 1919 u 21. pěšího pluku.¹¹² O druhém muži více níže.

---

¹⁰⁵ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 12.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 32.

¹⁰⁷ PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*. Praha, 1996, s. 9.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 22.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 23.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 24

¹¹¹ Tamtéž, s. 134.

¹¹² Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10805928>

Přibližně ve stejném období, jako se budovaly jednotky ve Francii, probíhal proces budování jednotek v Rusku. Dne 12. srpna 1914 schválilo ruské ministerstvo války „*plán na zorganizování české dobrovolnické jednotky*.“ Podmínkou ke vstupu do těchto jednotek byla nutnost podat přihlášku, zároveň však i „*žádost o ruské státní občanství*.“¹¹³ Jednotku nazvanou Česká družina tvořily čtyři roty, které na frontu odjeli 22. října.¹¹⁴ Její průzkumná činnost byla vysoce hodnocena, což napomohlo k rozhodnutí doplňovat počet jejích příslušníků z řad českých zajatců.¹¹⁵ Díky množství dobrovolníků mohlo dojít 17. dubna 1916 k přeměně československého pluku na Československou střeleckou brigádu.¹¹⁶ V rámci Kerenského ofenzívy se vyznamenaly české jednotky v bitvě u Zborova 2. července 1917, jejich úspěch měl do budoucna velký politický význam při utváření budoucího Československého státu.¹¹⁷ „*Československá brigáda zajala 62 důstojníků, 3 150 vojáků, 15 děl a mnoho strojních pušek*,“ avšak útok 3 500 československých vojáků nebyl bez ztrát. Celkem padlo nebo bylo prohlášeno za nezvěstné 185 mužů.¹¹⁸ Mezi padlými byl i František Machata, který se 23. října 1895 narodil v Kostomlatech v čísle popisném 96, původním povoláním krejčí.¹¹⁹ V rámci rakousko-uherské armády sloužil u 12. zemského pěšího pluku. Zajat byl dne 5. července 1915 v Kolki a 20. prosince 1916 vstoupil do legie, ve které byl přiřazen k 1. střeleckému pluku.¹²⁰ Byl pohřben v Cecové (dnešní Kalinivka) v Bratrské mohyle.¹²¹ Mnoho dalších mužů narozených či bydlících v Kostomlatě bojovalo na východní frontě a bylo součástí legií, ale pro jejich větší množství se zde rozepíší pouze o několika. Jejich celkový přehled obsahuje tabulka následující pod tímto odstavcem. Aloise Černého narozeného 25. března 1886 v čísle popisném 51 zajali 29. srpna 1914 u Komárova. K legiím se

---

¹¹³ PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*. Praha, 1996, s. 27.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 28.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 29.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 57.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 102–105.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 103.

¹¹⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 12.

¹²⁰ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10836258>

¹²¹ Databáze padlých a zemřelých. *Památník čs. legií* [online]. [cit. 2015-10-22].

http://www.pamatnik.valka.cz/index.php/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=3

přihlásil 1. srpna 1918 v Tomsku, téhož dne byl zařazen ke 12. střeleckému pluku. V legiích skončil 19. ledna 1921 v hodnosti četaře.¹²² Dalším členem ruských legií byl jeho bratranec, taktéž Alois Černý, ale narozený 30. září 1887 v čísle popisném 37. Zajat byl u Rovna 7. listopadu 1915. K legiím se přihlásil o necelé dva roky později 22. října 1917 v Kyjevě a zařazení k 7. střeleckému pluku proběhlo 14. listopadu 1917. Jeho služba v legiích skončila 11. listopadu 1920 v hodnosti vojína.¹²³ Antonín Karlík měl své bydliště v Kostomlatech, ale narodil se 15. ledna 1895 v Čelákovících. Do zajetí upadl 6. srpna 1916 v Podkamenech. K legiím se přihlásil 1. října 1917 v Kyjevské gubernii Hluchovec a o tři měsíce 1. ledna 1918 byl přeřazen ke 2. muniční divizi. Jeho služba v legiích byla ukončena 7. června 1921 v útvaru dělostřelectva.¹²⁴

Jméno	Datum narození	Datum a místo zajetí	Datum a místo vstup do legií	Jednotka	Hodnost
Alois Černý	25. 3. 1886, čp. 51	29. 8. 1914, Komárov	1. 8. 1918, Tomsk	12. střelecký pluk	četař ¹²⁵
Alois Černý	30. 9. 1887, čp. 37	7. 11. 1915, Rovno	22. 10. 1917, Kyjev	7. střelecký pluk	vojín ¹²⁶
Antonín Franc	9. 6. 1893	28. 12. 1914, Tarnov	23. 11. 1918, Omsk	2. jízdní pluk	vojín ¹²⁷
Alois Hlavička	4. 5. 1878, čp. 78	22. 3. 1915, Přemysl	20. 4. 1918, Ufa	7. střelecký pluk	vojín ¹²⁸

¹²² Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10784110>

¹²³ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10784111>

¹²⁴ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10816134>

¹²⁵ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10784110>

¹²⁶ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10784111>

¹²⁷ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10793672>

¹²⁸ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10801669>

Václav Horáček	22. 2. 1894, čp. 71	1. 1. 1915, Karpaty	2. 6. 1917, Berezen	1. střelecký pluk	vojín ¹²⁹
František Josef Loudil	27. 8. 1893, čp. 27	5. 6. 1916, Lopanov	13. 3. 1915, Vladivostok	2. jízdní pluk	vojín ¹³⁰
Antonín Karlík	15. 1. 1895, Čelákovice	6. 8. 1916, Podkameny	1. 10. 1917, Hluchovce	2. muniční divize	vojín ¹³¹
Antonín Král	3. 7. 1892, čp. 21	9. 8. 1917, Kimpolung	9. 9. 1917, Borispol	5. střelecký pluk	četař ¹³²
Josef Procházka	20. 2. 1885, čp. 48	23. 11. 1914, Karpaty	10. 10. 1917, Perevezovský závod, Kurská gubernia	7. střelecký pluk	desátník ¹³³
Václav Procházka	8. 9. 1880, čp. 48	29. 10. 1914, San	14. 4. 1918, Omsk	Depos. Rota	četař ¹³⁴
Antonín Rychetský	13. 12. 1886, čp. 57		16. 7. 1918, Novonikolajevsk	11. střelecký pluk	vojín ¹³⁵
Jindřich Sršeň	13. 2. 1890, čp. 76	19. 12. 1914, Janina	11. 3. 1918, Taganrog	5. střelecký pluk	svobodník ¹³⁶
Antonín Vaishaitl	31. 7. 1886, čp. 33		26. 6. 1918	Vojenská nemocnice č. 5	vojín ¹³⁷

¹²⁹ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10803745>

¹³⁰ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10834723>

¹³¹ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/11392914>

¹³² Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10824993>

¹³³ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10859964>

¹³⁴ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10860123>

¹³⁵ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10865415>

¹³⁶ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10872812>

¹³⁷ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10890650>

František Verzych	17. 11. 1893, čp. 43	24. 12. 1914, Karpaty	9. 12. 1917, Chersonská gubernia	4. střelecký pluk	vojín ¹³⁸
František Zika	23. 9. 1891, čp. 71	18. 1. 1915, Karpaty	6. 11. 1916	3. střelecký pluk	vojín ¹³⁹
Karel Žák	2. 3. 1892, čp. 73	28. 7. 1915, Sokal	6. 8. 1917	Štáb čsl. vojska na D. V.	kapitán ¹⁴⁰

Vznik legionářských jednotek na území Itálie je datován 21. dubnem 1918, kdy po mnoha jednáních byla podepsána dohoda mezi italským premiérem Vittorioem Emanuele Orlandem a Milanem Rastislavem Štefánikem „*Dohoda mezi italskou vládou a Národní radou československou*“, v níž byla uznána existence samostatné československé armády na území Itálie.¹⁴¹ Jednotky se zformovaly z válečných zajatců internovaných v italských táborech, ti od 12. února 1918 vytvářeli na základě rozhodnutí římské zajatecké komise pracovní prapory.¹⁴² Do legionářských jednotek zbudovaných v Itálii patřil i Václav Říha, narozený 30. července 1890 ve Velkých Kostomlatech v čísle popisném 37, který se před válkou živil jako obuvník.¹⁴³ V rakousko-uherské armádě sloužil v hodnosti vojína u 38. pluku. Dne 23. května 1917 byl zajat v Itálii. V zajateckém táboře v Padule se přihlásil k budovanému pracovnímu praporu, který se později změnil v bojovou jednotku československých legionářů, ve které byl součástí 33. střeleckého pluku. Koncem května 1918 byl zajat rakousko-uherskou armádou a 18. června 1918 popraven u Oderzy.¹⁴⁴ Dne 24. dubna

¹³⁸ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10893618>

¹³⁹ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10902037>

¹⁴⁰ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10903219>

¹⁴¹ PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*. Praha, 1996, s. 147.

¹⁴² Tamtéž, s. 146.

¹⁴³ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 12.

¹⁴⁴ *Spolek pro vojenská pietní místa* [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://www.vets.cz/vpm/mista/obec/343-kostomlaty-nad-labem/>

1921 byly jeho ostatky pohřbeny v Praze na Olšanském hřbitově.¹⁴⁵ Bojů na italské frontě v československých legiích se účastnil také František Davídek narozený 4. září 1875 v Kostomlatech v čísle popisném 15. Na své narozeniny roku 1917 byl zajat. K legiím se přihlásil 18. dubna 1918 v Padule a byl přiřazen k 33. pěšímu pluku. Jeho činnost v legii byla ukončena k 19. květnu 1920, kdy byl demobilizován.¹⁴⁶ Mužem, který je zapsán jak u československých legionářů v Itálii, ale i ve Francii byl Josef Hroch narozený 23. dubna 1893 v čísle popisném 71. Do zajetí padl 1. listopadu 1916 v Kostanjevice (dnešní Slovinsko). K československým legiím se přidal v červnu 1918 v Sulmoně (dnešní Itálie) a dne 17. července 1918 byl zařazen k jinému útvaru. Službu ukončil k 20. květnu 1920 v hodnosti vojín u 22. pěšího pluku.¹⁴⁷ Antonín Svoboda narozený 11. dubna 1874 v čísle popisném 77 byl zajat 28. června 1916 v Boriku (dnešní Chorvatsko). Do legií se přihlásil v Padule 17. dubna 1918, jako František Davídek, i on byl zařazen k 33. pěšímu pluku v hodnosti vojín a demobilizován byl 6. února 1920.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ Ministerstvo obrany České republiky. *Evidence válečných hrobů* [online]. [cit. 2016-12-03].

Dostupné z: <http://www.evidencevh.army.cz/Evidence/vysledky-hledani-v-cr?pfil=True&fnin=václav&srn=řípa&st=1>

¹⁴⁶ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z:

<http://www.vuapraha.cz/soldier/10785933>

¹⁴⁷ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z:

<http://www.vuapraha.cz/soldier/10805807>

¹⁴⁸ Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z:

<http://www.vuapraha.cz/soldier/10875754>

6 Samostatná Československá republika

Dne 28. října 1918 reagovali Pražané na obsah nóty ministra zahraničí Rakouska-Uherska Gyuly Andrássyho, který ve své nótě oznamoval prezidentu Spojených států amerických W. Wilsonovi rozhodnutí Rakouska-Uherska o přijetí podmínek z 18. října roku 1918 a zároveň vyjádřil ochotu začít jednání o příměří. Veřejnost si znění textu vyložila jako kapitulaci monarchie a stal se signálem k definitivní samostatnosti Čechů a Slováků.¹⁴⁹ Zpráva o převratu se z Prahy šířila do všech oblastí Čech, Moravy a Slezska.¹⁵⁰ Dne 29. října přišla úřední zpráva o samostatnosti do Kostomlat a následně byla tato zpráva oslavena průvodem. Oslavy započaly v Hroněticích před Flatysovým hostincem. Nadporučík Josef Cuc promluvil nejen k shromážděným občanům, ale i italsky k italským zajatcům. Hronětický starosta Košťír přečetl provolání Národního výboru. Po prosloveh a hudbě se průvod vydal do Kostomlat, cestou se zastavil na Lánech, kde bylo opět přečteno provolání. U vlakového přejezdu se průvod zastavil a zdravil se s právě projíždějícím osobním vlakem, ze kterého lidé mávali klobouky a šátky a radovali se. Po příchodu do vsi proběhla v kostele mše. Na návsi na ni navazovaly pro shromáždění lidí proslovy a čtení prohlášení Národního výboru kostomlatským starostou Fidlerem. Za zpěvu písně „Hej Slované“ se průvod rozešel. V prvních dnech po slavnosti k vyhlášení samostatnosti se v obci odstraňovalo vše, co připomínalo Rakousko-Uhersko, například obrazy císaře, slova c. a k., orlové.¹⁵¹

6.1 První roky v nové republice

Obecní zastupitelstvo se na své první schůzi roku 1919 usneslo podat přihlášku ke koupi 2 zajateckých domů v milovickém táboře. Domy byly určeny k rozebrání. První domek měl dostat domkář a dělníci z Kostomlat, druhý měl přináležet mezi rolníky a ostatní kompetenty. Cena, za kterou obec domky koupila,

---

¹⁴⁹ ŠEDIVÝ, Ivan. *Češi, české země a Velká válka: 1914–1918*. Praha: Lidové noviny, 2014, s. 344–345.

¹⁵⁰ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první*. Praha: Libri, 2000, s. 37.

¹⁵¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

měla být rozpočítána podle rozebraného materiálu mezi jednotlivé občany, kteří se podíleli na jejich likvidaci.¹⁵²

Ministr financí Alois Rašín společně s předními československými odborníky v oblasti bankovníctví jednali o budoucí podobě české měny. Společně připravili plán na okolkování dosavadní měny a stažení 50 % hotovosti z oběhu.¹⁵³ Ke kolkování papírových peněz pro obec Kostomlaty byl určen 4. březen 1919. Občané sami nebo v zástupu starosty donesly své papírové peníze do některé z bankovních poboček v Nymburce. Zde byla každému polovina okolkována a druhá polovina zabrána. Bankovky, které nebyly okolkované, přestaly být 10. března zákonným platidlem.¹⁵⁴

Nově vzniklá republika převzala instituce policie a četnictva. Byly pozměněny uniformy, ale organizační struktura zůstala zachována. Na nejnižší příčce celého četnického systému stály četnické stanice. Četníci odpovídali za bezpečnost v přidělené obci a jejím okolí. Stanice byly podřízeny okresním četnickým velitelstvím, která sídlila v centru politického okresu.¹⁵⁵ Pro obec Kostomlaty bylo sídlem politického okresu do roku 1936 město Poděbrady, kdy došlo ke změně a politickým a soudním centrem se stalo město Nymburk.¹⁵⁶ Četnickým stanicím bylo nadřízeno zemské četnické velitelství. Na nejvyšší příčce v hierarchii policie stál generální velitel četnictva, kterého jmenoval prezident republiky, ale služebně byl podřízen ministru vnitra.¹⁵⁷ V Kostomlatech vznikla četnická stanice roku 1919¹⁵⁸, avšak žádost o její zřízení měla být podána již o 5 let dříve v červenci

---

¹⁵² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 371.

¹⁵³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první*. Praha: Libri, 2000, s. 61.

¹⁵⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁵⁵ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první*. Praha: Libri, 2000, s. 160.

¹⁵⁶ *790 let Kostomlaty nad Labem 1223–2013*. Hradec Králové: Jaroslav Hrůza, 2013, s. 15.

¹⁵⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první*. Praha: Libri, 2000, s. 160.

¹⁵⁸ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

1914,¹⁵⁹ což vede k myšlence, že jejímu dřívějšímu zřízení zabránilo propuknutí první světové války.

Dne 15. června roku 1919 proběhly volby do obecního zastupitelstva. Voliči v Kostomlatech vybírali ze třech kandidátních listin: Československé sociálně demokratické strany dělnické s 23 kandidáty, Československé strany socialistické s 15 kandidáty a Československé strany lidové společně s Republikánskou stranou se 14 kandidáty. Do zastupitelstva bylo zvoleno 15 členů. Starostou byl zvolen František Škopek, rolník z Republikánské strany.¹⁶⁰

Po první světové válce dochází opět k výstavbě v obci. V březnu 1920 byla místním zastupitelstvem schválena parcelace pozemků „Hospodářského a úsporného družstva s ručením neobmezeným“,¹⁶¹ které bylo utvořeno k 30. lednu 1920.¹⁶² Ke stavbě domů koupilo část „*pozemku na tzv. Černém kuse č. k. 784/3 za 30 459,38 Kčs a rozdělilo ji na 32 stavebních míst.*“¹⁶³ První čtyři domky byly dokončeny v červnu 1921. Při jejich zhlédnutí zdravotní komisi byly nalezeny závady, ale následně při kontrole stavební komisí byly některé vady odstraněny a zbytek shledala komise za bezpředmětné. Novostavby dostaly tato čísla popisná: 167 (Alois Černý), 168 (Václav Klicpera), 169 (Červený) a 174 (František Dytrych).¹⁶⁴ Ještě v roce 1921 byly obydleny dva další domky čísla popisná 177 (Ján Mojžíš) a 178 (František Pardubský).¹⁶⁵ Jednotlivé domy měly kuchyň, pokoj, spíž a předsíň. Stavební náklady na jeden dům činili cca 72 000 Kč. Vlastím nákladem si své obydlí postavili Václav Říha a Matěj Zajíc. Za podpory státu byly v roce 1922 postaveny tři nové domy.¹⁶⁶

---

¹⁵⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, Kniha zápisů schůzí obecního zastupitelstva, 1876–1919, s. 340.

¹⁶⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁶¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 33.

¹⁶² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 55.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 64.

¹⁶⁶ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

V roce 1923 postavilo družstvo pět domů. Jednotlivá obydlí měla tři obytné místnosti, spíž a předsín. Stavební náklady se oproti domům postaveným v roce 1921 snížily na 67 000 Kč. Celková bilance staveb vystavěných na pozemcích zakoupených družstvem činí 46 domů. Nákladem státu vystavělo družstvo 13 domů v hodnotě 900 000 Kč. Zbylých 33 stavebních míst bylo prodáno členům, kteří vlastním nákladem během tří let postavili na zakoupených pozemcích rodinné domy. K názvu nové části obce se vyjádřila i kronikářka: „*Této části Kostomlat dali si tamější majitelé název „Na závisti“ proto, že prý bylo jim získání míst a pak domků snad záviděno. Nemyslím tak!*“¹⁶⁷ *Za místa zaplatili slušný obnos (pozemek stál 47 074, 38 Kč) a stavba, ať již se dělá státem nebo jednotlivci stála také slušnou sumu.*“¹⁶⁸ V dnešní ulici Nádražní, která je kolmá na ulici Na Závisti, výstavba pokračovala i v následujících letech, například v první polovině roku 1924 proběhlo očíslování domů od čísla 192 až 200.¹⁶⁹ Některé z těchto domků neprošly od té doby výraznější stavební úpravou a mají stále svoji podobu z 20. let.

První československé sčítání obyvatel probíhalo od 15. února roku 1921.¹⁷⁰ Zákon k jeho provedení byl přijat o necelý rok dříve 8. dubna 1920 jako Zákon o sčítání lidu 256/1920 Sb.¹⁷¹ V Kostomlatech bylo napočítáno 166 domů s 948 obyvateli.¹⁷² Oproti roku 1910 je to 16% nárůst obyvatel v rámci obce, přičemž celorepubliková bilance je sestupná, a to o 1,37 %.¹⁷³ K československé národnosti se přihlásilo 937 lidí, zbylých 11 k národnosti jiné. V obci stále převažovalo římskokatolické vyznání se 798 katolíky, následovalo náboženství československé s 69 věřícími, 9 obyvatel bylo pravoslavného vyznání a 3 Židé. 61 obyvatel zvolilo

---

¹⁶⁷ Názor kronikářky.

¹⁶⁸ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁶⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 124.

¹⁷⁰ Český statistický úřad: *Historie sčítání lidu na území České republiky I.* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_scitani_lidu_na_uzemi_ceske_republiky_i

¹⁷¹ *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/aspi/opispdf/1920.html>

¹⁷² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁷³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první.* Praha: Libri, 2000, s. 267.

kolonku bez vyznání. V obci byla téměř 100 % gramotnost: 944 lidí umělo číst a psát, jen 4 byli analfabeti.¹⁷⁴

Poválečný starosta František Škopek zemřel v květnu 1924. Zemřelého si vážili i jeho odpůrci pro jeho schopnost urovnávat spory mezi jednotlivými stranami v obecním zastupitelstvu.¹⁷⁵ Novým starostou byl 1. června 1924 zvolen Josef Dytrych 8 hlasy, jeho soupeř Václav Novák obdržel hlasů 7.¹⁷⁶ O tři měsíce později 7. září však proběhla další volba a stejným počtem hlasů jako jeho předchůdce, tedy 8 hlasy, byl zvolen do úřadu starosty Alois Kadeřábek, jeho soupeřem byl i tentokrát Václav Novák, který však po obdržení 7 hlasů volbu prohrál.¹⁷⁷ Důvod tak brzkého opakování volby se nepodařilo zjistit. O necelý rok později 2. září 1925 podal Alois Kadeřábek resignaci a 6. září byl zvolen novým starostou Josef Mejzr.¹⁷⁸

Nadále probíhala výstavba na Hrabovce, kdy v dubnu roku 1925 započalo jednání o nové ceně pozemků k prodeji. Obecní rada navrhovala 8 korun za 1 čtvereční sáh¹⁷⁹, tento návrh vyvolal debatu o zvýšení výkupní ceny. Finanční komise podpořila a schválila zvýšení ceny na 10 korun za 1 čtvereční sáh s podmínkou, že pozemky se mohou prodávat výhradně lidem s příslušností k obci Kostomlaty.¹⁸⁰ V červenci téhož roku na základě stížnosti některých občanů došlo k novému hlasování. Cena zůstala zachována, ale podmínka o příslušnosti k obci byla zrušena a nahrazena podmínkou o příslušnosti k Československé republice.¹⁸¹ V září byla k dřívějším ustavením přidána povinnost zaplatit 2 metry po délce celé parcely na chodník, avšak pouze za cenu 1 koruny za 1 čtvereční sáh.¹⁸² Následně byly v říjnu 1925 ustanoveny čtyři podmínky pro odprodej stavebních parcel v části Hrabovka a tím byla diskuze ukončena.¹⁸³

---

¹⁷⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 121–122.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 135.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 159, 161.

¹⁷⁹ Český sáh = 3,1606 m² podle Metrologické příručky, 1984.

¹⁸⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 153.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 155.

¹⁸² Tamtéž, s. 159.

¹⁸³ Tamtéž, s. 163.

Následkem neustálých dešťů počala 6. června rychle stoupat voda ve Farském potoce a zatopila v krátké době domy u potoka. Voda se rozlila přes silnici směrem ke Stratovu a k Lánům. Všechny domy na Bahnech byly zatopeny. Kvůli zaplavení se zřítily stodola a část chléva hostinskému Korcovi. Ze čtyř žebřinových vozů a dlouhého prkna byl utvořen provizorní most pro přechod přes silnici. V zatopených ulicích se jezdilo na loďkách. Situace se poté na chvíli uklidnila, ale 16. června voda opět stoupla a lidé se stěhovali pryč ze svých domů. Farský potok byl rozvodněn po pět dnů. Voda se vylila do polí a zničila píce, brambory shnily, řípu nebylo možno okopat a protrhat. Následkem záplav pole vypadala jako louky.¹⁸⁴

Rozhodnutí o stavbě sokolovny padlo na výborové schůzi konané 21. března 1926. Základní kámen ke stavbě byl položen o pět měsíců později 22. srpna a stavba byla dokončena v listopadu.¹⁸⁵ Dne 12. prosince se od 19:30 konal slavnostní večer k příležitosti otevření nové budovy Sokola. Plány stavby vypracoval architekt František Krásný z Prahy a stavitelem byl Antonín Mansfeld z Nymburka. Do programu večera byly zařazeny tělocvičné ukázky provedené příslušníky kostomlatského Sokola a pěvecká čísla mužského sboru Hlaholu z Nymburka.¹⁸⁶ O týden později byl uveden do provozu biograf prvním představením „Zvoník u Matky boží“. Při oficiálním otevření v červenci 1927 proběhlo veřejné cvičení.

Dne 27. května 1927 byl po hlasování opět zvolen prezidentem Tomáš Garrigue Masaryk.¹⁸⁷ Z celkových 434 odevzdaných hlasovacích lístků v poslanecké sněmovně a v senátu bylo 104 prázdných, 2 neplatné, 274 lístků volilo prezidenta Masaryka a 54 bylo pro jeho protikandidáta Václava Šturce. V místní škole učitelé sdělili dětem výsledek voleb a představený školní rady udělil po zbytek dne volno. K příležitosti znovuzvolení Tomáše Garrigua Masaryka byla uspořádána večer od 18 hodin oslava. Kostomlatští vyrazili v 19 hodin od budov místních tělocvičných spolků Sokol a Dělnické jednoty na seřadiště na Lánech a zpět do Kostomlat. V čele průvodu byly obě tělocvičné jednoty s jejich dorostem, který nesl praporky a lampiony. K doprovodu hrála místní hudba pana Hlavičky rázné pochody, které

---

¹⁸⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem: Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910-1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁸⁵ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 238.

¹⁸⁶ *Občanské listy*. 1926, **XL** (50), s. 5.

¹⁸⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první*. Praha: Libri, 2000, s. 404.

ještě více umocňovaly radostnou náladu v průvodu. Během průchodu vesnicí se přidávali další lidé a při příchodu k Sokolovně čítal zástup několik set vesničanů. Přednosta dráhy Horák přivítal z balkonu Sokolovny zástup lidu. Ve svém proslovu zhodnotil význam znovuzvolení Tomáše Garrigue Masaryka, po přečtení výsledků volby popřál prezidentovi zdraví a dlouhý život. Byly zahrány obě hymny. Jménem dělnictva J. Saidl opět vyjádřil radost ze zvolení Masaryka prezidenta. Celá oslava byla ukončena provoláním slávy republiky a prezidentovi.¹⁸⁸

Volby do obecního zastupitelstva čítajícího 15 členů se konaly 16. října 1927. Voliči volili v nové škole od 8 do 13 hodin.¹⁸⁹ Svůj hlas bylo oprávněno odevzdat 670 voličů, ale výsledné číslo volicích lístků se ustálilo na 628.¹⁹⁰ Voliči mohli vybírat z pěti stran: Československé sociálně demokratické strany dělnické (22 kandidátů), Československé strany národně-socialistické (14 kandidátů), Československé strany lidové (18 kandidátů), Komunistické strany Československa (15 kandidátů) a Republikánské strany zemědělského maloroľnického lidu (8 kandidátů). Následně 3. listopadu proběhly mezi nově zvolenými zastupiteli boje o pozici obecního starosty. S 9 hlasy zvítězil a stal se starostou Václav Dobiáš, který porazil Josefa Mejzra o 3 hlasy. Václav Dobiáš byl členem Československé sociálně demokratické strany dělnické.¹⁹¹

Stavba pomníku padlým z první světové války se projednávala již v předchozích letech, například na podnět ministerstva národní obrany, ale kvůli nedostatku financí,¹⁹² se stavba uskutečnila roku 1928. Na stavbu pomníku proběhly v obci dvě sbírky, první se uskutečnila 8. srpna 1926¹⁹³ a druhá v roce 1927. Díky sbírkám se dohromady vybralo 4 725 korun.¹⁹⁴ 1000 korunami přispěl rodák

---

¹⁸⁸ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem: Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁸⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 43, Obecní volby, 1909–1936.

¹⁹⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem: Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁹¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 43, Obecní volby, 1909–1936.

¹⁹² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

z Kostomlat Tuzar, který žil ve Spojených státech.¹⁹⁵ Místo na pomník zdarma poskytla místní sokolská jednota. Z jednotlivých návrhů byl vybrán od firmy Podpěra model lva v životní velikosti z modrozrné žuly za 13 500 korun. Základní kámen, do něhož bylo vloženo cínové pouzdro s pamětním listem, kovovými mincemi a jednou papírovou pětikorunou, byl slavnostně položen 28. října 1927 do prohlubně a následně zabetonován.¹⁹⁶ Dne 6. července 1928 se konalo slavností odhalení pomníku padlým vojákům z první světové války. Účastníci slavnosti se sešli odpoledne v 13:30 na Cikánce u křížku a o 14 hodině vyšli. V čele průvodu šly děti školou povinné s učiteli, následoval dorost tělocvičné jednoty, legionáři, příslušníci Sokola, hudba a zástup občanů, jejichž množství se neustále rozrůstalo. Čestnou stráž u pomníku stáli legionáři a sokolové. Paty pomníku, který byl zahalen českými prapory, byly obloženy věnci a kyticemi od pozůstalých. Z balkonu budovy Sokola pronesl zahajovací řeč předseda komitétu J. Saidl. Nymburský Hlahol zazpíval husitskou píseň „Kdož jste boží bojovníci“, po dalším proslovu, tentokrát proneseném poslancem a legionářem Davidem, zapěl soubor Pickův zharmonizovaný „Kde domov můj“ a Procházkovu „Nad Tatrou se blýská“. Po zpěvu a prosloveh byl pomník odhalen. Skončila hlavní část programu a následoval ji koncert na cvičišti sokola, který byl přerušen před půl čtvrtou prudkým deštěm.¹⁹⁷

Stejně jako před 10 lety se roku 1928 konala 28. října slavnost k počtě nové republiky. Slavnost byla zahájena v Hroněticích, kdy po poslechu hudby pronesl řeč k přihlížejícím Josef Koštůř, který byl hronětickým starostou při oslavách vzniku republiky 1918. Průvod se poté vydal na náves v Kostomlatech, v čele šly školní děti, následovalo je obecního zastupitelstvo, hudba a ostatní účastníci slavnosti. V Kostomlatech, stejně jako v Hroněticích, pronesl řeč starosta z roku 1918 Antonín Fidler. Změnou oproti době před desetiletím byl přesun lidí k pomníku padlým za první světové války, který byl ozdoben květinami a ozářen žárovkami. Připomenutí vyhlášení samostatnosti bylo ukončeno oběma národními hymnami.¹⁹⁸

Dne 1. prosince 1928 došlo ke změně samosprávy. Nově patřila obecní samospráva pod poděbradský okres na místo nymburského, ale i přesto zůstal

---

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 131.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 139.

daňový úřad a soud nadále v Nymburce.¹⁹⁹ V jednotlivých obcích okresu, taktéž v Kostomlatech, zaslalo zastupitelstvo v listopadu 1928 protest proti zrušení okresu nymburského, ale marně. Neznáme osoby daly vytisknout úmrtní parte o konci okresu a ta vylepila na návěštních tabulích.²⁰⁰

6.2 Elektrifikace obce

V říjnu 1919 obdrželo zastupitelstvo návrh na zavedení elektrického osvětlení z obce Drahelic do Kostomlat. Na schůzi obecního zastupitelstva 4. října byly předneseny výhody zavedení elektrického proudu do obce²⁰¹, ale poté se debaty o elektrifikaci obce odsunuly na pozadí obecního zájmu až do 23. března 1924, kdy byla zvolena elektrizační komise o pěti členech.²⁰² V červnu 1924 se odsouhlasilo započítí elektrifikace a začalo se s výběrem firmy, která by tuto akci provedla.²⁰³ Vybíralo se z 9 různých firem. Srovnání potencionálních vykonavatelů zakázky provedlo Elektrotechnické a strojní oddělení zemského správního výboru v Praze. Porovnávalo kvalitu používaného materiálu, jakým způsobem a čím jsou sloupy elektrického vedení upraveny a celkové finanční náklady na zavedení proudu do obce.²⁰⁴

Okresní správní komise navrhovala rozdělení obce pro elektrifikaci, proti čemuž protestovalo obecní zastupitelstvo. Důvodem byly finance nutné na elektrifikaci, pokud by se obec rozdělila, ztratila by $\frac{1}{10}$ z úhrady na rozpočet a byla by nucena zatížit o tuto částku občany.²⁰⁵ Konečné připojení obce k síti bylo naplánováno na rok 1927 s tím, že připojení by se mohlo provést společně i s obcemi Lány a Hronětice. V Kostomlatech tou dobou bylo 227 čísel popisných. Počet domů, které by se mohly připojit k elektřině, zajišťoval rentabilitu přípojky.²⁰⁶

---

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 143.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 141.

²⁰¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 9.

²⁰² Tamtéž, s. 117.

²⁰³ Tamtéž, s. 124.

²⁰⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 65, Elektrifikace, 1920–1944, f. 57–59.

²⁰⁵ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 117.

²⁰⁶ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 65, Elektrifikace, 1920–1944, f. 90.

První splátka za zavedení elektřiny do Kostomlat byla z větší části splacena v lednu 1927. Částka činila 29 130,70 korun a byla splatná za 468 žárovek a 6 motorů. Zároveň byly poslány nutné spisy i s podepsaným reverzem o zadání stavby sekundární elektrické linky a první splátka elektrárenskému svazu ve výši 10 000 korun. Další splátka byla připravena na 1. dubna.²⁰⁷ Zakázku na sekundární rozvodnou síť získala v srpnu firma Františka Skály z Blovic.²⁰⁸ Elektrická síť pro Kostomlaty byla napájena z transformátoru postaveného na pozemku čís. 1334/12.²⁰⁹

Elektrárenský svaz nabídl v prosinci 1927 obci smlouvu na dodávky elektrického proudu. Obec ji schválila a podepsala. Podmínky smlouvy byly následující: „*obec postaví vlastním nákladem transformátor a rozvodnou síť i s přípojkami.*“ Vše poté předá elektrárenskému svazu do osobní správy. Svaz se na oplátku zaručuje, že bude proud prodávat spotřebitelům, a to světlo za 3,80 korun za hodinu a motorickou sílu za 2,20 korun za hodinu. Náklady na postavení transformátoru a rozvodné sítě budou rozděleny do tří částí: 35 % půjde do ztraceného fondu, 40 % bude jako bezúročná půjčka a zbylých 25 % si elektrárenský svaz zúročí 6 % a umoří v následujících 20 ti letech.²¹⁰

Poprvé se v obci začalo svítit elektrickým proudem 7. ledna 1928. Během měsíce byla elektřina zprovozněna u všech obyvatel přihlášených k jejímu odběru.²¹¹ K 11. květnu 1928 čítalo veřejné osvětlení v obci 20 lamp a 1 žárovku v hasičské kůlně. Dále bylo po domech v obci zavedeno celkem 756 kusů žárovek a 10 elektromotorů.²¹² V polovině června 1928 rozhodlo obecní zastupitelstvo, aby byla sekundární linka rozšířena do myslivny. V myslivně bylo instalováno 10 světel a elektro motor o 5 koních.²¹³

---

²⁰⁷ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 184.

²⁰⁸ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 65, Elektrifikace, 1920–1944, f. 143.

²⁰⁹ Tamtéž, f. 161.

²¹⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 202.

²¹¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 123.

²¹² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 209.

²¹³ Tamtéž, s. 211.

Dne 26. září přijala obec nabídku elektrárenského svazu v Kolíně na platbu ročního paušálu za veřejné osvětlení v částce 2 540 korun za 4 000 kilowatt hodin. Součástí smlouvy byla i možnost svítit od západu až do východu slunce bez přerušení. Podle starého ujednání se v obci svítilo do 22:00 hodin a ráno se nesvítilo vůbec. Nová dohoda vešla v účinnost 1. října 1928.²¹⁴ Kompletně byla elektrizace dokončena roku 1928.²¹⁵ Délka elektrické komunikace v obci obnášela přes 4 kilometry.²¹⁶ Celkové náklady na zavedení a zprovoznění sítě byly vyčísleny na 279 352, 19 korun. Z této částky bylo zapláceno firmě Skála 221 122, 95 korun, za transformátor Elektrárenskému svazu v Kolíně 22 110 korun, za budku na transformátor 11 713 korun a vytvoření přechodu přes dráhu 333 korun.²¹⁷

Do nové školy byla elektrina zavedena v říjnu 1929. Světla byla umístěna do dvou tříd, na chodbu a do školníka bytu. Ve staré škole bylo světlo zavedeno do bytu řídícího učitele.²¹⁸ Elektrický proud byl využíván i při žních. V červnu 1930 byly na příhodných místech zřízeny elektrické zásuvky, které sloužily k připojení strojů na mláčení. Posečené obilí se nemuselo ukládat a rovnou se mohlo odvést z pole k mláčení.²¹⁹

Mezi lety 1929 až 1931 dosahovala elektrifikace v Českých zemích 20 %. Druhou etapu republikové elektrifikace uvedl do činnosti zákon z května 1932 o elektrifikaci venkova.²²⁰

6.3 Období krize

Krach newyorské burzy, který započal 24. října 1929 zhroucením trhu akcií, vyústil v úplný krach v úterý 29. října 1929.²²¹ Kolaps trhu napomohl odhalit bankovní podvody, bankrot bank připravil o finanční prostředky mnohé své zákazníky, hromadné propouštění zaměstnanců či pozastavení výrobní činnosti

---

²¹⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 135.

²¹⁵ Tamtéž, s. 145.

²¹⁶ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 65, Elektrifikace, 1920–1944, f. 234.

²¹⁷ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 145.

²¹⁸ Tamtéž, s. 170.

²¹⁹ Tamtéž, s. 193.

²²⁰ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl druhý*. Praha: Libri, 2002, s. 37.

²²¹ Tamtéž, s. 20.

v mnoho oborech, to vše pomohlo uvrhnout celé Spojené státy americké do krize, která se postupně rozšířila do evropských států.²²²

Československý stát reagoval na krizi a vysokou nezaměstnanost několika způsoby. Poskytoval podporu v nezaměstnanosti, pořádal stravovací akce, které organizovala i města a obce, charitativní organizace zřizovaly noclehárny pro nezaměstnané či v zimě ohřívárny.²²³ V prosinci 1930 se obec Kostomlaty připojila k podpoře nezaměstnaných, v rámci stravovací akce vystavila 10 poukázek na levnější potraviny v hodnotě 10 korun. Na požádání obecního úřadu místní pekaři Jaroslav Vojtěch a Alois Bezucha prodávali chleba v březnu 1931 po 4 týdny o 30 haléřů na kilogram levněji. Výzvu k akci podal obecnímu úřadu okresní úřad v Poděbradech.²²⁴ Mezi další akce státu pro podporu nezaměstnaných patřily tzv. nouzové práce pod záštitou ministerstva sociální péče. Akce byly cíleny na veřejný zájem a určeny byly především pro živitele rodin, kteří díky tomu získali podporu v nezaměstnanosti. V Kostomlatech bylo nouzových prací využito při úpravě cest u nádraží, za nádražím k Šibicům a směrem k myslivně. Dále se upravil vodoteč přes náves a u Bezuchových naproti kostelu.²²⁵ Koncem roku 1931 bylo v obci přihlášeno 23 nezaměstnaných.²²⁶ Nouzové práce pokračovaly následující rok. Během nich byly například zhotoveny betonové obrubníky v celkové délce 3 416 metrů v ulici za sokolovnou, prohloubeny příkopy v Komíně, u sokolovny a u Pabištových. Také byl vyčištěn rybník nazývaný Hlinovník a upraveny břehy Farského potoka.²²⁷ Pokračující krize odnaučovala lidi využívat železnici na menší vzdálenosti, například do Nymburka. Za cestu do Nymburka a zpět zaplatil cestující 4 koruny. V době konání trhů v Nymburce byla cesta plná chodců a cyklistů, kteří raději ušetřili peníze za cestu vlakem, aby si mohli koupit něco na trhu.²²⁸ I přes krizi děti v nejchudších rodinách v obci hladem netrpěly, ale zajistit ošacení dětí bylo nad finanční možnosti některých rodičů, a tak starost

---

²²² Tamtéž, s. 21.

²²³ Tamtéž, s. 100.

²²⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 213.

²²⁵ Tamtéž, s. 214

²²⁶ Tamtéž, s. 236.

²²⁷ Tamtéž, s. 244, 255.

²²⁸ Tamtéž, s. 327.

o šatstvo dětí připadla obci. Pokud se situace u těchto dětí zhoršila, byla obec připravena se o ně postarat v rámci stanov „Demokracie dětem“.²²⁹

Zákon z 8. dubna 1920 č. 256/1920 Sb. určoval rok 1925 jako rok provedení sčítání lidu, ale praxe zemí světa s desetiletou periodou se projevila i v Československé republice²³⁰, kdy 17. března 1927 byl přijal zákon č. 47/1927 Sb. O sčítání lidu, jehož § 1 zněl: „*Druhé sčítání lidu koná se nejpozději do konce roku 1931 a další sčítání v obdobích desetiletých.*“²³¹ Při sčítání v prosinci roku 1930 bylo v obci napočítáno celkem 244 domů, z nichž 3 byly neobývané.²³² V Kostomlatech bydleno 1 135 osob, a to 593 žen a 542 mužů. V oblasti náboženství k významnému rozdílu od předchozích sčítání nedošlo a nadále převládalo římsko-katolické vyznání s 891 věřícími, na druhém místě bylo vyznání československé, ke kterému se přihlásilo 140 osob a třetí pozici obsadili lidé bez vyznání, kterých v obci žilo 66. K církvi českokoborské se hlásilo 34 osob a k židovskému náboženství 3 věřící. Přes 99 % obyvatel obce bylo plně gramotných, 2 osoby uměly pouze číst a 6 osob bylo analfabety.²³³

Na podzim roku 1930 započala výstavba na parcelách za sokolovnou a školní zahradou. Na základě stavebního plánu se počítalo se dvěma ulicemi a 42 domy.²³⁴ Stavba prvního domu započala 25. září a dům stavěl Hlavička z Drahelic. Po žních započalo budovat nové domy na svých parcelách celkem osm osob. Do konce listopadu bylo vystavěno devět domů. Prvním obyvatelům čtvrti se stal Josef Šnajdr.²³⁵

Dne 27. září 1931 proběhly v obecní škole volby do obecního zastupitelstva, které bylo nadále o 15 členech se třemi náhradníky. Voliči měli na výběr ze sedmi politických stran. Největší počet hlasů, a to 229, obdržela Československá

---

²²⁹ Demokracie dětem bylo dočasné volné sdružení organizací, které podporovali péči o mládež v Československu. Tamtéž, s. 301.

²³⁰ Český statistický úřad: *Historie sčítání lidu na území České republiky I.* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_scitani_lidu_na_uzemi_ceske_republiky_i

²³¹ *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/aspi/opispdf/1927.html>

²³² *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* obsahuje údaj 240 domů.

²³³ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 206.

²³⁴ Tamtéž, s. 190.

²³⁵ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 204.

sociálně demokratická strana dělnická, jejím zástupcem byl starosta Václav Dobiáš. Strana obdržela šest mandátů. Se čtyřmi mandáty a 147 lístky ji následovala Československá strana lidová. Komunistická strana Československa získala tři mandáty a 96 hlasů. Dva mandáty obdržela Československá strana národně socialistická, kterou volilo 71 voličů. Po jednom mandátu obdržely tři strany, ale každá získala jiný počet hlasů. Československou živnostensko obchodnickou stranu středostavovskou zvolilo 49 lidí, následovala Národně hospodářská strana se 46 hlasy a na posledním místě skončila Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu, kterou volilo 37 právoplatných voličů. K volbám přišlo 681 voličů, šest lístků neodpovídalo zákonným hlasovacím normám.²³⁶ Dne 4. listopadu byl na ustanovující schůzi obecního zastupitelstva zvolen starostou Václav Dobiáš,²³⁷ který ziskem 12 hlasů předčil své soupeře, kdy Alois Černý získal 2 hlasy a Josef Brynych 3.²³⁸

Velkostatek Kostomlaty s výměrou 229 ha půdy koupil v prosinci roku 1931 vládní rada Václav Müller za 4, 5 mil. korun.²³⁹ Na jednání zastupitelstva 26. prosince 1931 probíhala mezi zastupiteli diskuze o parcelaci statku a nezasažení do prodeje, což bylo vytýkáno především starostovi, ten oponoval, že k prodeji došlo tak rychle, že nebyla ani možnost jakékoliv akce z jeho strany. Zastupitel Josef Brynych navrhoval, aby se podala žádost na parcelaci a odkup 79 ha, protože podle zákona 215/1919 Sb. z dubna 1919 může mít statek výměru 150 ha, po hodinové diskuzi zastupitelstvo dospělo k dohodě, že se podá žádost o odkup 20 ha půdy, i když o úspěchu akce nebyli plně přesvědčeni.²⁴⁰

V srpnu 1931 oslavila místní jednota Sokol 25 let od svého založení.²⁴¹ K roku 1931 měla jednota 130 členů, z toho 107 mužů a 23 žen. Za necelých 5 let od otevření sokolovny bylo odehráno přibližně 300 kino filmů, 50 dětských

---

²³⁶ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 43, Obecní volby, 1909–1936, f. 34.

²³⁷ Tamtéž, f. 54.

²³⁸ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 259.

²³⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 240.

²⁴⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 267.

²⁴¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 238.

představení a 27 veřejných i členských schůzí s přednáškami.²⁴² V prosinci 1931 zamítlo obecní zastupitelství žádost o výčepní koncesi pro sokolovnu. Pro zamítnutí se našlo několik důvodů. V obci byly ke konci roku 1931 v provozu tři hostince, z čehož dva podávaly teplé pokrmy, tři výčepy piva a čtyři výčepy vína na 1 163 obyvatel, takže zastupitelstvo a rada se shodly, že obec nemá dostatečnou kapacitu občanů k uživení dalšího výčepního zařízení. Návštěvnost biografu, který byl zřízen v sále sokolovny roku 1926, klesala, protože nebyl zvukový, takže ani tím by nemohla být podpořena návštěvnost budoucího výčepního zařízení.²⁴³ Sokolové s rozhodnutím zastupitelů a rady nesouhlasili a odvolali se k zemskému úřadu v Praze, který výčepní koncesi pro sokolovnu povolil. Po přestavbě interiéru byla v září 1933 otevřena výčepna piva, jejímž prvním nájemcem se stal Ferdinand Vašků.²⁴⁴

V červenci 1932 schválila obecní rada 4:1 hlasu stavbu telefonu v obci. Telefonní budka byla umístěna v hostinci u Hronů. Obec za jednotlivé hovory vybírala poplatek. Hovor do Nymburka stál jednu korunu, pokud volající volal do dalšího pásma, připlatil si další korunu na víc.²⁴⁵ První občanem, který využil zřízení telefonní hovorny, byl František Brynych z Lán, který 7. prosince v den zpřístupnění telefonu pro veřejnost, minutu hovořil s Hospodářským družstvem v Nymburce.²⁴⁶ Telefonní stanice v obci patřila mezi 2 000 dalších, které byly zprovozněny v letech 1930–1936 v rámci Československé republiky.²⁴⁷

V květnu roku 1932 byli přihlášení na obecním úřadě dva nezaměstnaní. Na úbytek nezaměstnaných měla vliv mírná zima, která umožňovala pokračování ve stavebních pracích.²⁴⁸ Ceny potravin byly podle mínění kronikářky levné, ale lidé jich přesto nenakupovali více. Hlavním důvodem byla skoro nesnížená návštěvnost

---

²⁴² Tamtéž, s. 239.

²⁴³ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932, s. 268.

²⁴⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem: Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

²⁴⁵ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942, s. 62.

²⁴⁶ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 322.

²⁴⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl druhý*. Praha: Libri, 2002., s. 426.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 247.

biografu, tanečních zábav, čajů či pořádání výletů a sportovních akcí. Aby mohli spotřebitelé všechny akce navštívit, snažili se ušetřit na něčem jiném – na potravinách.²⁴⁹ Hospodářská krize měla vliv na neuskutečněnou výstavbu školy v obci. Již v roce 1932 se jednalo o stavbě měšťanské školy v Kostomlatech, protože měšťanka v Nymburce nedostačovala kapacitě žáků. Obec však neměla dostatečný kapitál na stavbu školy a se státní podporou nemohla počítat. Řešením situace se stala přístavba budovy o šesti místnostech k Masarykově škole v Nymburce. Náklady na stavbu budovy, které podle předběžného plánu činily 1 200 000 korun, se rozdělily mezi okolní obce. Na Kostomlaty připadlo po dobu 20 a půl roku platit 4 196 korun za rok.²⁵⁰ Základní škola v Kostomlatech nad Labem byla postavena až v 80. letech 20. století.

Obecní zastupitelstvo se na svém jednání v prosinci 1932 usneslo přidat další povinnost místnímu strážníkovi. Nyní měl vykonávat i službu ponocného. V letních měsících začínala služba ponocného ve 22 hodin a končila ve 3 hodiny ráno. Od 1. října do 31. března nastupoval ponocný večerní službu od 21 hodin a končila ve stejný čas jako v létě. Mezi povinnostmi ponocného patřil i dohled nad dodržováním policejní hodiny v hostincích, udržování klidu v obci po nástupu noční služby. Obecní strážník mimo jiné udržovat pořádek při průvodech, musel umět obsluhovat hasičskou stříkačku, podávat starostovi denní hlášení o událostech v obci a donášet mu poštu. V letních měsících měl nejméně jedenkrát denně obejít katastr obce.²⁵¹

Během let díky dobrovolníkům byl místní kostel sv. Bartoloměje upraven. Interiér byl doplněn o malovaná okna, zavedeno elektrické osvětlení, vyzdobena lurdská kaple a natřena podlaha s lavicemi. Exteriéru se však opravy nedotkly. Omítka byla otlučena, neboť odpadávala a ohrožovala lidi. Střechou do kostela zatékalo a voda ohrožovala nástěnné malby. Roku 1936 se přikročilo k úpravě exteriéru. Zdi kostela byly nahozeny, střecha a poničené žlaby byly vyměněny a natřeny dveře. Oprava zahrnula i nové schody.²⁵²

---

²⁴⁹ Tamtéž, s. 250.

²⁵⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Kniha zápis ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942, s. 4, 6.

²⁵¹ Tamtéž, s. 9–10.

²⁵² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 368.

Kronikářka vyjádřila zápisem z počátku roku 1935 přání do dalších let: „*Nový rok – nové naděje! Každý rok začínáme naději, že bude lépe. Dosud se nesplnila. Splní se letos? Doufejme! Letošní novoroční úvahy shodují se v tom, že jsme dle největší pravděpodobnosti přestáli v hospodářské krizi to nejhorší a že se poměry již budou lepší.*“²⁵³ Nouzové práce pokračovaly nadále, rok 1935 se nesl v duchu úprav cest na Cikánce, ke Šnepovu a Kamennému Zboží.²⁵⁴ Rok, v který byly vkládány naděje na zlepšení, poměry nezlepšil.²⁵⁵ Roku 1935 opět stoupala v Československu nezaměstnanost,²⁵⁶ například obec Kostomlaty vykazovala 35 nezaměstnaných,²⁵⁷ avšak po konjunktúře roku 1937²⁵⁸ byla v červenci 1938 nezaměstnanost nulová.²⁵⁹

6.4 Blíží se válka

Obyvatelstvo republiky bylo na případnou válku systematicky připravováno od dubna roku 1936, kdy byl přijat zákon o obraně státu. V Kostomlatech probíhaly samaritánské kurzy pro dívky a ženy z blízkého okolí²⁶⁰ či cvičení obrany leteckého náletu, které vypadalo kupříkladu následovně: Telefonním hovorem z Nymburka bylo dáno poplašné znamení povolaným osobám, následně zazněla hasičská trubka a po ní údery na zvon. V obci zhasla všechna světla a na ulici zůstali pouze ti, kteří měli v danou chvíli službu. Ukončení náletu bylo opět oznámeno telefonem, hasičskou trubkou a úderem na zvon.²⁶¹ Cvičení civilní proti letecké obrany (CPO), která vznikla 11. dubna 1935 na základě zákona o ochraně a obraně proti leteckým

---

²⁵³ Tamtéž, s. 333.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 344.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 354.

²⁵⁶ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl třetí.* Praha: Libri, 2003, s. 60.

²⁵⁷ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942, s. 133.

²⁵⁸ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl třetí.* Praha: Libri, 2003, s. 60.

²⁵⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942, s. 133.

²⁶⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

²⁶¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 363.

útokům č. 82/1935 Sb.²⁶², proběhlo například formou srazu v neděli 29. března 1936. Den předem byl starosta obce Václav Dobiáš informován předsedou branného výboru v Nymburce o plánované akci. Téhož dne 28. března byli svoláni vedoucí jednotlivých místních spolků hasičů, Sokola, Orla, DTJ a sportovců, kteří dostali podrobnější vysvětlení nadcházející akce a bylo jim řečeno, jak bude vypadat poplašné znamení, 2krát 3 údery do zvonu. Následující den po poledni zaznělo smluvené znamení a během chvíle se sešli občané jednotlivých okolních obcí v čele se svými starosty u kostomlatské sokolovny. Zástup složený z obyvatel Drahelic, Hronětic, Kamenného Zboží, Kostomlat, Kostomlátek, Lán, Rozkoše, Šnepova, Vápenska a Zbožička čítající celkem „950 mužů, 25 hasičů, 2 samaritány, 43 branců s vedoucím velitelem Jarolime, 4 záložní a 1 aktivního důstojníka“ pochodoval na místo hlavního srazu, který byl na okraji Kostomlat směrem na Nymburk.²⁶³

Dne 21. března 1937 v Sokolovně proběhla přednáška pod vedením majora generálního štábu Sommera z Prahy o mezinárodní a vnitřní situaci. Ve své přednášce apeloval na nutnost být připraveni na možnou válku.²⁶⁴ O několik týdnů později byla v obci založena pobočka Československého červeného kříže pro Kostomlaty a okolí.²⁶⁵

Dne 14. září 1937 zemřel první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. K uctění jeho památky byla pořádána smuteční schůze 19. září v hostinci u Hronů. V sále visel obraz prezidenta „Osvoboditele“ dekorovaný statní a smuteční vlajkou. Pietní schůzi za přítomnosti celého zastupitelstva a velkého počtu občanů zahájil starosta Václav Dobiáš. Na uctění památky mrtvého zahrála hudba smuteční chorál.²⁶⁶ Při proslovu starosty zazněla i tato slova: „...při památce presidenta Osvoboditele prohlašujeme slavnostně: nechceme z cizího majetku ani píď, ale z republiky nedáme si ani kousek vzít a svoji demokracii budeme hájiti proti každému ať z prava nebo z leva.“²⁶⁷ O den později večer byl pořádán průvod od Hronů

---

²⁶² *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/aspi/opispdf/1935.html>

²⁶³ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.

²⁶⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942, s. 382.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 383.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 116.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 118.

na cvičišťe Dělnické tělovýchovné jednoty, kde byl zapálen vzpomínkový oheň k počtě zemřelého Tomáše Garrigua Masaryka.²⁶⁸

V Kostomlatech a okolních obcích proběhlo 10. prosince o 19 hodině poplachové cvičení civilní protiletectké obrany. Ve školních budovách byly v pohotovosti samaritánské oddíly s dobrovolnými sestrami Československého červeného kříže a oba místní lékaři. Hasiči měli v pohotovosti připravenou motorovou stříkačku. Celá akce trvala 2 hodiny a úředník okresního úřadu vše kontroloval.²⁶⁹ Zápis kronikářky vyjadřuje víru v pevnost národa: „*Ze všech bouří, jimž jsme čelili svornou a pevnou silou, vyšli jsme vždy zocelenější. Všecka německá (hitlerovská a henleinovská) snaha náš stát rozvrátit, způsobila pravý opak. Připravili jsme se na obranu státu ve všech směrech: vojensky, hospodářsky i sociálně. Naše armáda patří mezi nejlepší v Evropě, opevnění našich hranic je prvotřídní. Naše sjednocenost národní a mocní naši spojenci jsou pevností, o kterou se rozbije snaha nacistické třetí říše.*“²⁷⁰

K 4. březnu 1938 bylo v okrese celkem 12 středisek branné výchovy. Střediska se nacházela v Nymburce, Kostomlatech (patřily k nim obce Lány, Kostomlátky, Hronětice a Doubrava), Hrubý Jeseník, Křinec, Mcely, Rašovice, Všejanya, Loučeň, Krchleby, Straky, Dvory a Bobnice. Velitelem v Kostomlatech byl por. vz. Ladislav Černý, zástupcem velitele byl ppor. vz. Bohuslav Rychetský, velitelem čet byl ppor. vz. František Calda. Celkem bylo v obci 166 osob do 30 let, z toho 98 mužů a 65 žen, povinných se účastnit branné výchovy.²⁷¹

Podle plánu z jednání zastupitelstva z 13. května 1938 bylo nutné provést organizaci výkonných složek protiletectké obrany a jejich výcvik. Dále byla potřeba doplnit výstroj a výzbroj.²⁷² Dne 21. května byli povoláni ke svým vojenským útvarům někteří záložníci.²⁷³ Přispěli ke zvýšení stavu čs. armády z 195 000 na 371 000 vojáků rozestavěných při obraně hranic k večeru 23. května.²⁷⁴ Místní

---

²⁶⁸ Tamtéž, s. 119.

²⁶⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937, s. 396.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 397.

²⁷¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942, s. 126.

²⁷² Tamtéž, s. 131.

²⁷³ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 10.

²⁷⁴ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české XIV.*, Praha: Paseka, 2002, s. 559.

spolky Sokol, Dělnická tělovýchovná jednota a Orel postavily hlídky k železničním mostům.²⁷⁵

---

²⁷⁵ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 10.

7 Po Mnichovu a druhá světová válka

Dne 15. září sdělil Adolf Hitler své požadavky britskému premiérovi Nevillu Chamberlainovi na schůzce v Berchtesgadenu.²⁷⁶ Na základě těchto požadavků vypracovala britská a francouzská vláda plán, ve kterém se počítalo s odstoupení pohraničních oblastí Československé republiky, kde počet německého obyvatelstva přesahoval 50 %.²⁷⁷ Výslednou nótu předložili vyslanci Velké Británie a Francie prezidentu Benešovi 19. září.²⁷⁸ Po jednání vlády byla záporná odpověď předána vyslanců, kteří následně navštívili prezidenta na Hradě a z rozhodnutí britské a francouzské vlády byl na něj vyvíjen nátlak.²⁷⁹ Dne 21. září byla nóta přijata. Na území Prahy probíhaly od večera 21. září do 22. září mohutné demonstrace. Následně přijal prezident demisi Hodžovy vlády a do čela nové vlády byl jmenován generál Jan Syrový.²⁸⁰ Hitler ovšem své podmínky na velikost postoupeného území nadále stupňoval²⁸¹, na což československá vláda reagovala všeobecnou mobilizací vyhlášenou 23. září.²⁸² Mnichovská dohoda byla přijata v noci z 29. na 30. září 1938 politickými zástupci Československé republiky poté, co byla dohoda schválena britským premiérem Nevillem Chamberlainem, francouzským premiérem Edouardem Daladierem, Benitem Mussolinim a Adolfem Hitlerem. Dne 1. října započala okupace pohraničních oblastí.²⁸³ Následně po prosazení Mnichovské dohody připadlo v říjnu Těšínsko Polsku a v listopadu jižní část Slovenska a Podkarpatské Rusi Maďarsku.²⁸⁴

Začátkem listopadu 1938 byly v obci ubytovány dvě rodiny uprchlíků ze zabraného území. Jedna byla ubytována v bytě Pacáka a druhá u Josefa Nováka.²⁸⁵

---

²⁷⁶ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české XIV.*, Praha: Paseka, 2002, s. 626.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 629.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 631.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 632.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 638.

²⁸¹ Tamtéž, s. 640.

²⁸² Tamtéž, s. 648.

²⁸³ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí Koruny české XV.a.*, Praha: Paseka, 2006, s. 11.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 15.

²⁸⁵ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942, s. 138.

7.1 Protektorát Čechy a Morava

Dne 14. března 1939 odhlasoval slovenský sněm vznik samostatného slovenského státu, jehož prezidentem se stal Dr. Josef Tiso, došlo tak k rozbití Česko-Slovenské republiky.²⁸⁶ Ještě téhož dne odjel prezident Emil Hácha s ministrem zahraničí Františkem Chvalkovským do Berlína na jednání s Adolfem Hitlerem²⁸⁷, která započala 15. března.²⁸⁸ Toto jednání však nic nemohlo změnit na faktu, že již od večera 14. března začalo docházet k obsazování území druhé republiky, které pokračovalo i následující den.²⁸⁹ Do Kostomlat nad Labem přijel první německý oddíl 15. března 1939. Tento oddíl byl motorizovaný. V obci se nezdržel příliš dlouho, natankoval z čerpací stanice u Duškova obchodu naproti kostelu a vyrazil dále k Nymburku.²⁹⁰ Následující den, 16. března 1939, proběhlo oficiální zveřejnění textu „*Výnos vůdce a říšského kancléře o vytvoření Protektorátu Čechy a Morava*“.²⁹¹

„*Německá správa politického okresu Nymburk (Bezirk Neuenburg an der Elbe) nesídlila v Nymburce, ale v Poděbradech.*“ Po celou dobu okupace byl jejím představeným JUDr. Wilhelm Messner, který měl titul vládního komisaře. V čele české správy byl okresní hejtman Josef Bažant. Okresní správa zůstávala v Nymburce. Oblast okresu Nymburka a Poděbrady spadala do působnosti úřadovny gestapa a SD v Kolíně. Město Lysá a její okolí náležela „*pod mladoboleslavskou venkovskou služebnu a Rožďalovicko pod Jičín.*“ V praxi toto rozdělení neurčovalo přesně kam jednotlivé okrajové oblasti zařadit a docházelo k případům, „*kdy se na boji proti konkrétním odbojovým skupinám podílely všechny zmíněné složky nacistického bezpečnostního aparátu, přičemž v některých případech proti odbojové*

---

²⁸⁶ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí Koruny české XV. a.*, Praha: Paseka, 2006, s. 165.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 169.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 170.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 173.

²⁹⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938-1982, s. 22.

²⁹¹ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí Koruny české XV. a.*, Praha: Paseka, 2006, s. 178.

*operace řídilo přímo pražské ústřední gestapo.*²⁹² Německé pojmenování obce za Protektorátu Čechy a Morava znělo Großkostomlat.²⁹³

Dne 1. září 1939 napadlo Německo Polsko, na tento akt reagovala Velká Británie a Francie vydáním ultimáta a 3. září 1939 vyhlásily válku Německu. V průběhu druhé světové války vycházely v Protektorátu Čechy a Morava v platnost různá nařízení či zákazy. V říjnu 1939 vešlo v platnost nařízení o zatemňování²⁹⁴, v prosinci téhož roku začal obecní úřad vydávat mlecí poukazy do mlýna v Rozkoši. Obyvatelé, kteří obdrželi poukazy, měli však povinnost jet všichni najednou, celé fary tak na cestě vytvořily kolony, kterým se říkalo „konvoje“.²⁹⁵ Poukazy a známky, které vydával okresní úřad, byly nutné pro získání drobného hospodářského náčiní, seker, lopat a dalších. Každý občan měl nárok na jedny pracovní boty za rok, vycházkovou obuv si mohl pořídit jednou za dva roky. Občané nedostatek obuvi vyřešili chůzí v dřevácích. Lidový humor říkal „to je to jediné, co u nás klapé“.²⁹⁶ Ke konci roku 1940 byla v Kostomlatech ubytována posádka Němců. Ubytování byli v budovách školy, hostincích a v Sokolovně. Výuka byla na celou zimu přerušena.²⁹⁷ Roku 1940 byl místní velkostatek s výměrou 197 ha převeden pod německou správu. Před jeho zabavením patřil bratrům Müllerovým, od roku 1937 jej po smrti bratra spravoval již jen mladší Jindřich. Správcem byl dosazen František Krpejš, který svou funkci zastával až do května 1945.²⁹⁸

Vládní vojsko bylo ubytováno v hostinci pana Maršíčka, jenž si v červenci 1941 stěžoval obecnímu zastupitelstvu, že vojáky nemůže nadále mít u sebe ubytované, poněvadž obec platí nedostatečný obnos na jejich stravu.²⁹⁹ Podle zápisu kronikáře bylo vládní vojsko v určitou dobu ubytováno v hostinci u Hrabů, který se nacházel naproti nádraží. Vojsko bylo složeno z hudebníků z bývalé kapely

---

²⁹² PLAVEC, Michal. *Poslední rok války na Nymbursku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 20–21.

²⁹³ *Amtliches Deutsches Ortsbuch für das Protektorat Böhmen und Mähren* [online]. In: [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.hartau.de/PBM/ProtektoratSeite236.html>.

²⁹⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 74, Příloha ke kronice IV. (koncept kroniky), (1938) 1948–1951, s. 11.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 12.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 13.

²⁹⁷ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 34.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 33.

²⁹⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Kniha zápis ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942, s. 191.

československé armády. Často pořádalo v hostinci koncerty do doby, než bylo hraní zakázáno Němci a hudebníci byli povinni odevzdat své hudební nástroje.³⁰⁰

Během války je potřeba mnoho surovin, které se časem stávají nedostupné. Jako za první světové války, tak i za druhé došlo na zvony. K jejich sundání bylo potřeba rozbít okno, aby se mohly vytáhnout. Všechny tři byly odvezeny do Prahy. Po válce se největší z nich vrátil na své původní místo do kostomlatské zvonice, dva menší se nedochovaly.³⁰¹

U strážního domku číslo 238 mezi obcí Kostomlaty nad Labem a Rozkoší byl první březnový týden v 10 hodin 43 minut proveden útok šesti letadly s americkými letci na vojenský transport číslo 91010. Letadla byla vybavena 36 velkorážnými kulomety ráže 12,7 mm. Vojenský transport byl chráněn protiletdeckou obranou. Při útoku byla zapálena tři vojenská vozidla ve dvou vagónech, poškozena lokomotiva a další transportované vozidlo. Požár, který následoval, zničil tři vozidla a dva vagóny. Vlak však za dvě hodiny pokračoval v jízdě do Lysé nad Labem a dále. Při útoku zemřel jeden voják Wehrmachtu a další čtyři zranění vojáci byli převezeni do nemocnice v Nymburce. Požár vlaků pomáhali hasit požárníci z Kostomlat a Lysé nad Labem.³⁰²

Pár dní před koncem druhé světové války se v Kostomlatech pokusili čtyři muži dne 5. května 1945 odzbrojit německou posádku zde sídlící. Jejich pokus se nezdařil a po zatčení byli převezeni do milovického tábora. Po třech dnech byli propuštěni.³⁰³ Snahy kostomlatských o odpor pokračovaly postavením zábran na hlavní cestu, aby se Němcům znesnadnil postup. Odzbrojené posádce německých vojáků cestující k Nymburku se místní rozhodli nečelit a zábranu odstranili.³⁰⁴

S blížícím se koncem války procházeli či projížděli obcí směrem na Lysou nad Labem stovky Němců, ať už civilistů či zběhlých vojáků. Ke své přepravě

---

³⁰⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 74, Příloha ke kronice IV. (koncept kroniky), (1938) 1948–1951, s. 14.

³⁰¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 50.

³⁰² PLAVEC, Michal. *Poslední rok války na Nymbursku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 48.

³⁰³ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 56.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 57.

využívali jak silnici, tak i dráhu. Většina se snažila dostat na západ k americké armádě.³⁰⁵

Dne 7. května byla podepsána mírová smlouva v Remeši, o den později 8. května oficiálně vstoupila v platnost a ukončila válečný konflikt v Evropě. Jako první z vojsk osvoboditelů dorazil do obce tankový oddíl Rudé armády navečer 9. května. Na druhý den se konala v obci velká oslava konce války spojená s průvodem. Dívky v krojích procházely obcí společně s vojáky Rudé armády, kteří ještě téhož dne museli odjet dále.³⁰⁶

7.2 Bohumil Hrabal jako výpravčí

Spisovatel Bohumil Hrabal se narodil 28. března 1914 v Židenicích, které jsou dnes součástí Brna.³⁰⁷ Jeho dětství je spojeno s městem Nymburk. Zde jako syn správce nymburského pivovaru vychodil obecnou školu a následně gymnázium.

Po uzavření vysokých škol v listopadu 1939 vystřídal několik zaměstnání. Od dubna 1944 se zaškoloval na výpravčího v Dobrovicích.³⁰⁸ O tři měsíce později složil teoretickou zkoušku v Hradci Králové a praktickou část zkoušky složil ve stanici Kostomlaty nad Labem, kde 1. října 1944 nastoupil jako záškolák na místo výpravčího.³⁰⁹

V noci z 13. na 14. února vyhodili partyzáni do vzduchu vlak s municí. Bohumil Hrabal byl odvezen a podroben vyšetřování Němci, ale nakonec byl propuštěn. Koncem války došlo u Kostomlat k události, která ovlivnila i Hrabalovy beletristické texty: *„(...) když projížděly mojí staničkou poslední vlaky s eses, partyzáni rozmontovali před hradlem kolejnice a vojáci, když si spravili trať, vjeli do stanice a vzali mne na lokomotivu, cítil jsem na zádech ústí jejich parabel, stál jsem před velitelem, vlak se mnou odjížděl a já jsem v hrůze viděl, že stačí jediný pokyn a parabely spustí, a skopnou mne z lokomotivy a já už nebudu. Avšak velitel vlaku byl Rakušan, poznal jsem to podle čepice, a daleko za stanicí, když jsem se pomučil, velitel dal znamení, vlak přibrzdil a já jsem seskočil a vracel jsem se do své staničky (...). Ta chvíle mi dala okusit pouze to, co ve velkém v ohromných číslech*

---

³⁰⁵ Tamtéž, s. 58.

³⁰⁶ Tamtéž, s. 59.

³⁰⁷ KOTYK, Petr (ed.), Světlana KOTYKOVÁ (ed.) a Tomáš PAVLÍČEK (ed.). *Hlučná samota: sto let Bohumila Hrabala: 1914–2014*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 6.

³⁰⁸ Tamtéž, s. 49

³⁰⁹ Tamtéž, s. 50.

proběhlo na všech frontách i týlech té druhé světové války a já od té doby vím rozumem i srdcem, že každá válka je děsuplná věc.“³¹⁰

. Své zážitky z doby práce na dráze v Dobrovicích a Kostomlatech zpracoval v několika prózách. „Kain“, „Dům, který se osvěžoval bleskem.“ a „Fádní stanice“. Jeho nejznámějším textem z drážního působení je novela „Ostre sledované vlaky“.³¹¹

7.3 Oběti druhé světové války

Po celé republice je mnoho obcí a rodin, které během protektorátní nadvlády přišly o své občany a milované, Kostomlaty nevyjímaje. V Kostomlatech nikdy nesídlila větší židovská komunita a na počátku druhé světové války tomu bylo nejinak. Jedinou dohledatelnou obětí židovského původu související s Kostomlaty je Pavlína Picková, které se narodila 8. dubna 1886. Své živobytí si obstarávala drobným podomním prodejem. Dne 13. června 1942 nastoupila v Kolíně do transportu směr terezínské ghetto.³¹² Do Terezína byla dopravena společně se 733 osobami v rámci transportu AAd, avšak ještě téhož dne byla mezi tisícovkou dalších osob poslána z Terezína v transportu AAi neznámo kam.³¹³

Rodáka z Kostomlat Františka Černého, narozeného dne 21. března 1896 v čísle popisném 48, zatkl gestapo 13. září 1944 namísto Františka Černého z Velkého Oseka, který byl později zatčen také, a to z důvodu šíření rozhlasových přijímačů k poslechu zahraničního rozhlasu. I když se na omyl přišlo, kostomlatský František Černý nebyl propuštěn. Z věznice Valdice, kde pobyl přibližně tři týdny, byl převezen do Terezína a jeho cesta pokračovala po nějaké době dále do německého koncentračního tábora Natzwiller-Struthof, ze kterého přišel úřední dopis manželce vězněného Boženě Černé o jeho úmrtí dne 21. prosince 1944 na zápal plic.³¹⁴

Alois Rejholec byl gestapem zatčen 20. února 1941. Jeho bydlištěm v době zatčení byla Praha-Strašnice, ale úředně příslušel do Kostomlat. V Kostomlatech vychodil obecnou školu a roku 1934 se v místním katolickém kostele oženil

---

³¹⁰ Tamtéž, s. 51-52.

³¹¹ Tamtéž, s. 52.

³¹² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 46.

³¹³ *Památník Terezín* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ghetto/detail.php?table=ghetto&col=id&value=1714090>

³¹⁴ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 74, Příloha ke kronice IV. (Koncept kroniky), (1938) 1948–1951, s. 38.

s Boženou Herčíkovou.³¹⁵ Společně s členy odbojové skupiny, ve které působil, byl 16. června 1942 odsouzen k trestu smrti. Byl obviněn z napomáhání nepříteli a ze spiknutí za účelem spáchání velezrady.³¹⁶ Rozsudek byl vykonán 3. září 1942 v berlínském Plötzensee stětím.³¹⁷

Úředník Alois Škopek narozený v Kostomlatech v čísle popisném 11, byl zatčen 30. května 1942, ve věku 25 let.³¹⁸ K jeho popravě došlo o pár týdnů později 26. června 1942 na Pankráci. Popraven byl za schvalování atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha a vybízení k podpoře pachatelů.³¹⁹

Bývalý legionář František Zika, narozený 23. září 1891 v čísle popisném 71, o němž byla již zmínka v kapitole „Legionáři“ byl dne 29. března 1941 předán do terezínské věznice, ze které byl 13. června 1941 transportován do Lipska.³²⁰

7.4 Školství a kulturní život za Protektorátu Čechy a Morava

Základním cílem nacistické okupace v rámci českého školství byla postupná germanizace. Česká inteligence představovala potencionální hrozbu a germanizace školství ji měla potlačit.³²¹ Prosazením německého cíle byl pověřen státní tajemník K. H. Frank. Změny byly nejprve prosazovány na středních školách, ale brzy byly uplatněny i v obecných a měšťanských školách. Roku 1943 vzniklo Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Mělo pomoci při realizaci nacistické myšlenky.³²² Učební pomůcky a další předměty ve třídě, které dětem mohly připomínat demokratické prvky a humanistické myšlenky, byly z učeben postupně odstraňovány. Školní budovy byly zabírány pro vojenské či jiné účely.³²³ Okupační síla prováděla jednotlivé kroky, které měly vést k redukci počtu škol a tříd. Byl navýšen počet žáků ve třídách, učitelům byl prodloužen týdenní počet vyučovacích

³¹⁵ Archiv bezpečnostních složek, fond 141 (Německé soudy v říši), sing. 141-420-8

³¹⁶ Archiv bezpečnostních složek, fond 141 (Německé soudy v říši), sing. 141-420-19/b

³¹⁷ Archiv bezpečnostních složek, fond 141 (Německé soudy v říši), sing. 141-420-19/e

³¹⁸ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 74, Příloha ke kronice IV. (Koncept kroniky), (1938) 1948–1951, s. 29.

³¹⁹ Archiv bezpečnostních složek, fond 325 (Stíhání nacistických válečných zločinů), sing. 325-2-6/48, Seznam osob popravených v II. stanném právu v r. 1942.

³²⁰ *Památník Terežín* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/mala-pevnost/detail.php?table=Mala_pevnost_Terezin&col=id&value=21632

³²¹ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí Koruny české XV. a.*, Praha: Paseka, 2006, s. 536.

³²² Tamtéž, s. 537.

³²³ Tamtéž, s. 538.

hodin. Mělo dojít k snížení počtu dětí, které by mohly studovat měšťanskou školu na 35 %. Zbytek dětí měl nadále navštěvovat školu obecnou. Úprava pravidel možnosti docházet do měšťanky byla poprvé uplatněna ve školním roce 1941/1942. Po této úpravě zůstala obecná škola čtyřtřídní a žáci mohli navazovat na čtyřtřídní hlavní škole (Hauptschule).³²⁴ V roce 1942 byl navýšen počet hodin němčiny tak, že převyšoval počet vyučovacích hodin českého jazyka. Všichni učitelé byli povinni složit zkoušku z německého jazyka pod hrozbou zastavení jakéhokoli pracovního postupu či propuštěním z učitelského místa. Ve výuce dějepisu a zeměpisu mělo před českým prostředím přednost německé a Třetí říše.³²⁵ Došlo i ke změně klasifikace žáků, namísto pětistupňové nastoupila šestistupňová. Vyučovací hodina byla zkrácena na 45 minut.³²⁶

Obecní škola v Kostomlatech měla k únoru 1940 šest tříd. V žádné z šesti tříd však počet žáků nedosahoval zákonného počtu 45 dětí. Nejméně žáků bylo v 6. třídě, kde jich bylo zapsáno 15 a nejvyšší počet žáků byl registrován ve 4. třídě, kde bylo 40 chlapců a dívek.³²⁷ Ke konci roku 1940 byla v obecní škole ubytována posádka Němců, z toho důvodu byla přerušena výuka na celou zimu.³²⁸

I přes boje na všech frontách, se lidé nadále snažili bavit. Pořádaly se koncerty a divadelní přestavení. Jedním z takových koncertů byl i ten pořádaný místním Sokolem s Národním souručenstvím a Jednotou zaměstnanců veřejné dopravy Kostomlaty pořádaný od 20 hodin 12. května 1940. Na programu byl zpěv 40 ti členného pěveckého sboru Hlahol z Nymburka pod taktovkou dirigentky Anny Polmanové-Preclíkové. Koncert byl uspořádán jako součást českého hudebního Máje.³²⁹

Od počátku okupace byla v divadlech prováděna cenzura. Týkala se především německých autorů smýšlejících antihitlerovsky, dále nebyly povoleny hry vyjadřující „*demokratické a humanistické myšlenky*“ a hry od židovských autorů. Cenzura sledovala jednotlivé inscenace, vyškrtávala v dramatických textech části,

---

³²⁴ Tamtéž, s. 541.

³²⁵ Tamtéž, s. 543–544.

³²⁶ Tamtéž, s. 545.

³²⁷ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, Zápis o schůzích obecních, 1931–1942, s. 169.

³²⁸ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938–1982, s. 34.

³²⁹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 73, Záležitosti spolkové a kulturní, 1911–1944, fol. 15.

keré si podle ní mohl divák vyložit „*nesprávným způsobem*“. Policejní dohled sledoval reakce diváků na pasáže hry, nutno bylo pozorovat hercův projev, který mohl sdělovat to, co nebylo cenzurou povoleno.³³⁰ V březnu 1944 se sešla skupina obyvatel v první třídě staré školy a společně se rozhodli založit divadelní spolek pojmenovaný Karel Havlíček Borovský, název však nebyl Němci schválen a na další schůzce se usnesli uskupení pojmenovat Tyl. Mezi jejich odehraná představení patří například „Husopaska“, „Právo na hřích“ či „Tři lední medvědi“. Největšího úspěchu dosáhlo představení dramatu od Sokola Tůmy „Pasekáři“, které bylo odehráno na nádvoří statku pana Brynycha. Úspěšnost her dokazují i jejich reprízy. Tylova „Paní Marjánka matka pluku“ byla jen v Kostomlatech odehrána třikrát během deseti dní a to 1. dubna 1944, 2. dubna 1944 a na Velikonoční pondělí 10. dubna 1944. Ochotníci nehráli však jenom v Kostomlatech, ale i za vodou v Hradištku. Všechny hry podléhaly cenzuře a mnoho jich nebylo dovoleno vůbec hrát.³³¹ Na cvičišti Sokola odehrál spolek 8. a 9. června 1944 představení hry „Naši furianti“ od Ladislava Stroupežnického.³³² Inscenace měla velký úspěch. Na ploše hřiště byla vybudována jihočeská vesnice. Návštěvnost byla veliká a pro velký ohlas byla hra dále sehrána v Kamenném Zboží a v Milovicích.³³³

---

³³⁰ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny země Koruny české XV. a.*, Praha: Paseka, 2006, s. 489–490.

³³¹ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 74, Příloha ke kronice IV. (koncept kroniky), (1938) 1948–1951, s. 19.

³³² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 73, č. kartonu 4, Záležitosti spolkové a kulturní, 1911-1944, fol. 18.

³³³ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938-1982, s. 37.

8 Poválečné měsíce 1945

Ruch, který vypukl 9. května, kdy do obce dorazila první osvobozenická vojska, pokračoval dále. Dny byly nabitě událostmi, například když 11. května probíhal přesun vojsk Rudé armády. Místní stále v euforii z osvobození přihlíželi pohybu vojska skrze vesnici.³³⁴

Dne 12. května 1945 v 00:55 došlo u strážního domku číslo 238 ke srážce osobního vlaku 813 se dvěma vozy ruského transportu. Na místě zemřeli tři sovětsí vojáci a dva další utrpěli těžká zranění.³³⁵ Usmrcení vojáci Rudé armády byli druhý den, 13. května, pohřbeni na hřbitově v Kostomlatech v blízkosti márnice. Jejich jména byla Antonov Štěpán Ivanovič, Popov Nikolaj Ivanovič a Sitingulin.³³⁶ Na území současného nymburského okresu je celkem v 31 obcích ve 39 hrobech pohřbeno 109 sovětských vojáků. Většina z těchto vojáků zemřela v polních nemocnicích na následky předchozích zranění nebo podlehla zraněním, ke kterým přišli při různých nehodách.³³⁷

Do jednotlivých skupin byli seskupováni zajatci, kteří v kolonách za doprovodu dobrovolníků a vojáků byli doprovázeni k Milovicím, kde byl vytvořen sběrný tábor. Někteří zajatci se pokusili o útěk, ale byli při tomto pokusu zastřeleni. Jiní umírali vysílením. Ti, kteří zemřeli přímo v obci byli společně s dalšími, kteří zemřeli v sanitním vlaku, který stál přibližně po dobu jednoho týdne v kostomlatské stanici, pohřbeni na hřbitově v rohu u márnice. Celkem 12 mrtvých bylo pohřbeno ve společném hrobě.³³⁸ Zajatci ze sběrných táborů byly využívání i na práci. Místní velkostatek a rolníci mohli po určitou dobu využívat služeb zhruba čtyř desítek německých mužů a žen.³³⁹

Od 14. května 1945 byli po čtyři týdny v obci a blízkém okolí ubytováni sovětsí vojáci. Dvakrát až třikrát do týdne hrála jejich kapela v místní sokolovně.

---

³³⁴ Tamtéž, s. 60.

³³⁵ PLAVEC, Michal. *Poslední rok války na Nymbursku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 102.

³³⁶ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 103, Válečné hroby, 1945-1957, f. 1.

³³⁷ PLAVEC, Michal. *Poslední rok války na Nymbursku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 102.

³³⁸ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938-1982, s. 58.

³³⁹ Tamtéž, s. 59.

Před jednotlivými tancovačkami chodil po vsi strážník Alois Král a upozorňoval na chystanou zábavu.³⁴⁰ Po odchodu sovětských vojáků zabral přibližně na 14 dní jejich místo poštovní a telefonní oddíl, který byl složený především z vojaček. Jako svoji hlavní ústřednu si vybral Hronův hostinec na „Place“, což je prostranství v blízkosti staré školy a kostela.³⁴¹

Při přihlášení škod způsobených válečným konfliktem podle dekretu prezidenta Edvarda Beneše ze 31. srpna 1945 nahlásila obec Kostomlaty za své občany dva mrtvé, tři nezvěstné, sedm zraněných a čtyři osoby postižené. Žádná z budov v obci nebyla úplně zničena, ale 25 budov bylo poškozeno. Celkem 60 osobám vznikla majetková či jiná újma na příkazání mimo Československou republiku a 30 osobám v rámci republiky při práci v továrnách a podobných zařízeních.³⁴²

---

³⁴⁰ SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938-1982, s. 61.

³⁴¹ Tamtéž, s. 62.

³⁴² SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 114, Válečné a jiné majetkové škody, 1945–1946, f. 4-6.

9 Závěr

Na základě shromáždění dostupných pramenů a literatury a jejich propojení byl splněn cíl, který jsem si vytyčila v úvodu této bakalářské práce. Podařilo se mi vytvořit ucelenější pohled na dějiny obce Kostomlaty v 1. polovině 20. století. Na základě dostupných pramenů, které jsou pro určitá období bohatší, jsou jisté pasáže zpracovány podrobněji než jiné. Například pro události první světové války je v obecní kronice více záznamů než v kronice obsahující časové období druhé světové války, což je však pochopitelné, protože obecní kronika byla zpětně napsána až v roce 1948. Kronikář měl k dispozici pár útržkovitých zápisků z roku 1939 od místní učitelky a několik sporých poznámek na květen 1945 od místního učitele. Období mezitím zapsal na základě svých vzpomínek.

Po stručném přehledu dějin obce do počátku 20. století jsem nejprve zpracovala dějiny obce do počátku první světové války. V předválečných letech propukl v obci stavební ruch, který byl ukončen vypuknutím války v roce 1914. Nová část na západě obce byla nazvána „Cikánka“, novostavby podél hlavní silnice blíže k Nymburku vytvořili část nazvanou „Hrabovka“. Jednou ze zaznamenaných událostí roku 1911 se stalo přistání inženýra Jana Kašpara na poli u Kostomlat. V témže roce zemřela u své sestry doktorka Bohuslava Kecková, která je dodnes pohřbená na místním hřbitově.

Během první světové války se místní, jako mnoho jiných v celé Evropě, museli vypořádat s nedostatkem základních potravin. Na jednotlivé potraviny byly vydávány lístky, kupříkladu tučenky či cukřenky, které ovšem ne vždy stačily a lidé se učili využívat náhražek za nedostatkové potraviny. Muži odešli do války, ze které se nevrátili všichni. Dvěma místním mladíkům, kteří zemřeli jako příslušníci československých legionářů byla při dvacátém výročí ukončení první světové války věnována pamětní deska umístěná na budově staré školy.

Vznik československé republiky provázely oslavy a sny do budoucna. V obci započal ve 20. letech stavební rozkvět ukončený první světovou válkou. K modernizaci Kostomlat přispělo zřízení elektrického vedení či telefonu. Během hospodářské krize se místní museli opět uskrovnit. K dopravě do blízkého města Nymburk využívali k dopravě méně železnice, aby za ušetřené peníze mohli pořídit více potřebné věci. Od roku 1936 probíhaly v obci přednášky, cvičení a kurzy k přípravě na válku, která hrozila.

Po podepsání Mnichovské dohody přišlo do obce prvních pár uprchlíků. Za protektorátní nadvlády pobývala v obci posádka Němců. Zpracování obecních dějin v rámci druhé světové války jsem nemohla plně opřít o kroniku či zápisy z jednání zastupitelstva. Obecní kronika byla psána zpětně a místy je velmi útržkovitá či časově neurčitá. V obci od podzimu roku 1944 pracoval spisovatel Bohumil Hrabal jako výpravčí na nádraží Kostomlaty, které se společně s dobrovickým nádražím stalo inspirací pro jeho novelu „Ostře sledované vlaky“. Několik místních obyvatel ztratilo za války život. Alois Rejholec byl členem odboje, Alois Škopek podporoval atentát na Heydricha, František Černý zemřel v koncentračním táboře Natzwiller-Struthof. Místní židovka Pavlína Picková zahynula na neznámém místě. K dohledání jejího osudu jsem využila databázi na stránkách památníku Terezín. V obecní kronice bylo uvedeno datum narození o dva roky jiné než v databázi, také zde byl jako měsíc transportu napsán srpen namísto června, který je uveden na stránkách Spolku pro vojenská pietní místa.

Závěrem chci říci, že mnoho životních osudů obyvatel Kostomlat, o kterých jsem až doposud neměla tušení, by si zasloužilo podrobnější zpracování. Například získané informace mohou posloužit jako základ pro články do Kostomlatských novin, z jejichž stránek by se čtenáři mohly snadněji dozvědět o událostech v životě jejich předků a o dění v obci v dobách minulých.

10 Seznam použitých informačních zdrojů

Prameny

1. Archiv bezpečnostních složek, fond 325 (Stíhání nacistických válečných zločinů), sing. 325-2-6/48, Seznam osob popravených v II. stanném právu v r. 1942.
2. Archiv bezpečnostních složek, fond 141 (Německé soudy v říši), sing. 141-420-8, sing. 141-420-19
3. MRŇAVÝ, František. *Pamětní kniha číslo I.*, Lány 1905. 77 s.
4. MRŇAVÝ, František. *Pamětní kniha číslo II.*, Lány 1908. 76 s.
5. MRŇAVÝ, František. *Pamětní kniha číslo IV.*, Lány 1918. 15 s.
6. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 2, č. knihy 2, Kniha zápisů schůzí OZ, 1876–1919.
7. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 3, č. knihy 3, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1919–1932.
8. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 4, č. knihy 4, Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, 1931–1942.
9. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 14, č. knihy 14, Obecní kronika (Pamětní kniha obce Kostomlaty), (1782) 1838-1887 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.
10. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 15, č. knihy 15, Obecní kronika (Pamětní kniha obce – Jan Mejzr), (1782) 1883-1905 Kostomlaty nad Labem.
11. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 16, č. knihy 16, Pamětní kniha obce, 1928–1937.
12. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 17, č. knihy 17, 1910–1937 Kostomlaty nad Labem, nestránkováno.
13. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 43, č. kartonu 1, Obecní volby, 1909–1936.
14. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 62, č. kartonu 3, Dohled na veřejnou mravnost, 1940.

15. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 65, č. kartonu 3, Elektrifikace, 1922–1940.
16. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Archiv obce Kostomlaty nad Labem, inv. č. 73, č. kartonu 4, Záležitosti spolkové a kulturní, 1911-1944.
17. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 1, č. kartonu 1, Zápisy ze schůzí pléna MNV, 1945-1964.
18. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 69, č. knihy 38, Kronika obce Kostomlaty II., 1938-1982.
19. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 71, č. knihy 40, Příloha ke kronice I., (1911) 1976-1984.
20. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 74, č. knihy 43, Příloha ke kronice IV. (koncept kroniky), (1938) 1948–1951.
21. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 103, č. kartonu 25, Válečné hroby, 1945-1957.
22. SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 114, č. kartonu 29, Válečné a jiné majetkové škody, 1945–1946.

Literatura

1. *790 let Kostomlaty nad Labem 1223–2013*. Hradec Králové: Jaroslav Hruža, 2013, 35 s.
2. BOROVIČKA, Michael, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA a Pavel BĚLINA. *Velké dějiny zemí Koruny české XII. b*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-293-8. 828 s.
3. GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí Koruny české XV. a*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-582-0, 623 s.

4. KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938): Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929)*. 1. vydání. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-030-6, 571 s.
5. KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938): Díl druhý. Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930–1935)*. 1. vydání. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-031-4, 577 s.
6. KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938): Díl třetí. O přežití a o život (1936–1938)*. 1. vydání. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-119-1. 803 s.
7. KLIMEK, Antonín. *Dějiny zemí Koruny české XIV*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-425-5. 767 s.
8. KOTYK, Petr (ed.), Světlana KOTYKOVÁ (ed.) a Tomáš PAVLÍČEK (ed.). *Hlučná samota: sto let Bohumila Hrabala: 1914–2014*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3279-7. 269 s.
9. KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti.: Místopis okresu Nymburského (1/2)*. Brno: GARN, 2014. 293 s.
10. LENDEROVÁ, Milena, Martina HALÍŘOVÁ a Tomáš JIRÁNEK. *Vše pro dítě! Válečné dětství 1914-1918*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-499-4. 280 s.
11. LOUDILOVÁ, Miloslava. *Milovice 600 let: Pohled do jejich vývoje v průběhu dějin 1396–1996*. 1. vydání. Milovice: Městský úřad, 1996. 59 s.
12. PETRÁŇ, Josef. *Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic*. 1. vydání. Praha: Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-123-1. 990 s.
13. PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha: Mladá fronta, 1996. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0580-1. 282 s.
14. PLAVEC, Michal. *Ostrá a Šnepov: Historie hradu Mydlovaru a obcí Ostrá a Šnepov*. Nymburk: VEGA-L, 2003. ISBN 80-903163-8-7.
15. PLAVEC, Michal. *Poslední rok války na Nymbursku*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-061-6. 127 s.
16. RŮŽKOVÁ, Jiřina a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 II. díl*. 1. vydání. Praha: Český statistický úřad, 2006. ISBN 80-250-1311-1, 623 s.

17. RŮŽKOVÁ, Jiřina a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 I. díl*. 1. vydání. Praha: Český statistický úřad, 2006. ISBN 80-250-1311-3, 759 s.
18. RYBIČKA, Antonín. *O českém zvonařství*. Praha: Královská česká společnost nauk, 1885, 85 s.
19. SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*. Díl desátý, [Boleslavsko]. Praha: František Šimáčka, 1895, 422 s.
20. SVITÁK, Pavel. *První český letec inženýr Jan Kašpar a začátky českého letectví*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, 2003. ISBN 80-860-4665-6, 183 s.
21. ŠEDIVÝ, Ivan. *Češi, české země a Velká válka: 1914–1918*. 2. vydání. Praha: Lidové noviny, 2014. Česká historie, sv. 7. ISBN 978-80-7422-302-0, 493 s.
22. VÁCHA, Petr. *Hellichova dokumentace zvonů z let 1916–1918*. In: *Vlastivědný zpravodaj Polabí*. Poděbrady: Polabské muzeum, 2000, 88–116 s.

Periodika

1. PIJÁK, Martin. *105. výročí úmrtí Bohuslavy Keckové*. *Kostomlatské noviny*. 2016, **XXIV** (6), s. 7.
2. *Občanské listy*. 1926, **XL** (50).
3. ŠMILAUEROVÁ, Eva a Bohumil TUZAR. *Kroniky a kronikářství v okrese Nymburk*. In: *Středočeský sborník historický 28–29, 2002–2003*. Praha 2005, s. 141-185.

Internetové zdroje

1. *Amtliches Deutsches Ortsbuch für das Protektorat Böhmen und Mähren* [online]. In: [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.hartau.de/PBM/ProtektoratSeite236.html>
2. Bohuslava Kecková. In: *Ženy ve vědě do roku 1945* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://albina.ff.cuni.cz/index.php/Bohuslava_Kecková
3. Centrum mediévistických studií. *CODEX DIPLOMATICUS BOHEMIAE*. [online]. [cit. 2016-11-04]. Dostupné z: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&cat=2&bookid=77&page=249>

4. Český statistický úřad: *Historie sčítání lidu na území České republiky I.* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_scitani_lidu_na_uzemi_ceske_republiky_i
5. Databáze padlých a zemřelých. Památník čs. legií [online]. [cit. 2015-10-22].
http://www.pamatnik.valka.cz/index.php/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=3
6. Ministerstvo obrany České republiky. *Evidence válečných hrobů* [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://www.evidencevh.army.cz/Evidence/vysledky-hledani-v-cr?pfil=True&fnin=václav&srn=řípa&st=1>
7. *Spolek pro vojenská pietní místa* [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://www.vets.cz/vpm/mista/obec/343-kostomlaty-nad-labem/>
8. *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/aspi/opispdf/1920.html>
9. *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/aspi/opispdf/1927.html>
10. *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/aspi/opispdf/1935.html>
11. *Památník Terezín* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/mala-pevnost/detail.php?table=Mala_pevnost_Terezin&col=id&value=21632
12. *Památník Terezín* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ghetto/detail.php?table=ghetto&col=id&value=1714090>
13. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10805928>
14. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10836258>
15. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10784110>

16. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10784111>
17. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10816134>
18. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10824993>
19. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10859964>
20. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10860123>
21. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10865415>
22. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10872812>
23. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10890650>
24. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10893618>
25. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10793672>
26. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10801669>
27. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10803745>
28. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10834723>
29. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-03-26].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/11392914>
30. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10902037>
31. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10903219>
32. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10785933>

33. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10805807>
34. Vojenský ústřední archiv. *Záznam vojáka* [online]. [cit. 2016-12-11].
Dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/10875754>

11 Použité zkratky

CPO – Civilní protiletecká obrana

SOkA – Státní okresní archiv

VHA – Vojenský historický archiv

VÚA – Vojenský ústřední archiv

12 Seznam příloh

1. Snímek aeroplánu Ing. Kašpara na poli u Kostomlat
Zdroj: SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 71, Příloha ke kronice I. (1911) 1976-1984, s. 95.
2. Hrob Bohuslavy Keckové
Zdroj: fotografie z 11. dubna 2017
3. Kostomlaty nad Labem, pravděpodobně 20. léta 20. století
Zdroj: album rodiny Zalabákových a Mrňavých
4. Pohlednice Kostomlat z 20. let 20. století
Zdroj: soukromá sbírka rodiny Somrů
5. Cvičenci Sokola na hřišti u sokolovny, konec 20. let 20. století
Zdroj: soukromá sbírka Martina Tůmy
6. Sokolovna krátce po její dostavbě
Zdroj: SOkA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, fond Místní národní výbor Kostomlaty nad Labem, inv. č. 71, Příloha ke kronice I. (1911) 1976-1984, s. 95.
7. Nádraží Kostomlaty
Zdroj: soukromá sbírka Martina Tůmy
8. Pohled na zvonici u kostela sv. Bartoloměje od Lysé nad Labem, leden 1931
Zdroj: album rodiny Zalabákových a Mrňavých
9. Sejmутí zvonů za druhé světové války
Zdroj: album rodiny Zalabákových a Mrňavých
10. Vývoj počtu obyvatelstva mezi lety 1890–1950
Zdroj: RŮŽKOVÁ, Jiřina a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 I. díl*. Praha: Český statistický úřad, 2006, s. 144–145.